

Uwagi do Drugiej Opinii Dotyczącej Polski

Komitetu Doradczego do Spraw

Konwencji ramowej

o ochronie mniejszości narodowych

Warszawa, wrzesień 2009 r.

Podsumowanie wyników badań

AKAPIT 2 - W uzupełnieniu zamieszczonych w tym akapicie informacji wspomnieć należy, iż ustawa z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym (Dz.U. Nr 17, poz. 141, z późn. zm.) umożliwiła używanie dodatkowych nazw miejscowości i obiektów fizjograficznych w językach mniejszości oraz w języku regionalnym również w gminach, w których liczba osób należących do mniejszości nie przekracza 20 % mieszkańców. W gminach takich wystarczy, by w przeprowadzonych konsultacjach społecznych ponad połowa biorących w nich udział mieszkańców wyraziła taką wolę.

AKAPIT 3 W uzupełnieniu informacji zamieszczonych w tym akapicie wyjaśnić należy, iż zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej organy prowadzące szkoły dla mniejszości narodowych (jednostki samorządu terytorialnego) otrzymują z budżetu państwa subwencję na zadania oświatowe, zwiększoną o 20% lub 150% dla uczniów oddziałów i szkół dla mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym a także uczniów narodowości romskiej, dla których szkoła podejmuje dodatkowe działania edukacyjne. Subwencja zwiększona o 150% dotyczy szkół podstawowych, w których łączna liczba uczniów korzystających z zajęć dla mniejszości narodowej lub etnicznej lub społeczności posługującej się językiem regionalnym lub uczniów pochodzenia romskiego nie przekracza 84 oraz gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych, w których liczba ta nie przekracza 42 uczniów. Zwiększenie najpierw do 50% (od 2002 r.) a następnie do 100% (od 2005 r.) i 150% (od 2006 r.) dodatkowej subwencji dla małych szkół stanowi realizację postulatów mniejszości narodowych i etnicznych.

AKAPIT 6 - W opinii MSWiA większa liczba odnotowanych w statystykach przestępstw o charakterze rasistowskim i antysemickim, które zostały zgłoszone Policji, zarówno przez organizacje pozarządowe, jak i samych poszkodowanych, nie jest równoznaczna ze wzrostem liczby tego typu incydentów. Należy bowiem wziąć pod uwagę większą wrażliwość Policji i prokuratury na tego typu zjawiska. Należy

ponadto odnotować wzrost świadomości społecznej w zakresie konieczności karania czynów popełnianych z pobudek rasistowskich, jak również czynów zabronionych i możliwości skutecznego egzekwowania praw osób należących do mniejszości narodowych i etnicznych. Poza tym wzrost liczby spraw zgłaszanych do organów ścigania może świadczyć o tym, że wzrasta do nich zaufanie wśród osób należących do mniejszości narodowych i etnicznych. Jednakowoż należy podzielić opinię, iż każdy tego rodzaju przypadek budzi najwyższy sprzeciw i należy go z całą surowością ścigać. Zdaniem Ministerstwa nie można się również zgodzić z twierdzeniem, iż sprawcy tego typu przestępstw nie ponoszą konsekwencji swoich czynów. Polskie prawo w sposób zdecydowany zabrania zachowań o charakterze rasistowskim lub antysemickim. Również uregulowania dotyczące imprez sportowych zawierają szczegółowe wytyczne dotyczące zwalczania tego typu zachowań.

AKAPIT 7 - Nie można zgodzić się z zarzutami postawionymi w tym akapicie. Przyjęte w Polsce ustawodawstwo dotyczące mniejszości narodowych i etnicznych oraz codzienna praktyka działających na ich rzecz instytucji i urzędów nie odwołuje się do zasady wzajemności w traktowaniu mniejszości narodowych w Polsce oraz mniejszości polskiej w krajach sąsiednich. Należy również dodać, iż osoby należące do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym mają pełne prawo wnosić o interwencje stosowne instytucje we wszelkich przypadkach łamania na szczeblu lokalnym przysługujących im praw. We wszystkich urzędach wojewódzkich wyznaczone są osoby zajmujące się sprawami mniejszości narodowych i etnicznych (część w randze pełnomocników wojewodów do spraw mniejszości narodowych i etnicznych). Wszelkie tego typu sprawy można również bezpośrednio zgłaszać do Departamentu Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych MSWiA. Można je również zgłosić Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych oraz Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych Sejmu RP.

AKAPIT 8 – W ramach *Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce*, realizowanego w latach 2004-2013 z możliwością kontynuacji, administracja rządowa, jednostki samorządu terytorialnego oraz organizacje pozarządowe realizują szeroki wachlarz działań, m.in. z zakresu edukacji, poprawy sytuacji bytowej i socjalnej,

przeciwdziałania bezrobociu, zdrowia, bezpieczeństwa. Podejmowanie odpowiednich działań w celu popierania rzeczywistej równości we wszystkich sferach życia ekonomicznego i społecznego pomiędzy osobami należącymi do mniejszości romskiej, a osobami należącymi do większości, realizowane jest również w ramach programów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej. W 2008 roku został uruchomiony tzw. „komponent romski” w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (Poddziałanie 1.3.1 – Projekty na rzecz społeczności romskiej), w ramach którego realizowane są projekty z zakresu edukacji, zatrudnienia, integracji społecznej i zdrowia, a ich celem jest aktywizacja społeczno-zawodowa społeczności romskiej oraz ułatwienie członkom tej społeczności wyjścia z trudnej sytuacji i odnalezienie się na rynku pracy. Wdrażanie *Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce* oraz Poddziałania 1.3.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki jest stale konsultowane z przedstawicielami Zespołu do Spraw Romskich Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych.

AKAPIT 9 – Liczba gmin, które występują o wpisanie do *Rejestru gmin, na których obszarze są używane nazwy w języku mniejszości* lub *Urzędowego Rejestru Gmin, w których używany jest język pomocniczy* zależy od woli władz samorządowych i lokalnych społeczności. Administracja rządowa zachęca mniejszości do pełnego korzystania w tym względzie z odpowiednich zapisów ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym. Należy podkreślić, iż w roku 2008 Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji ogłosił otwarty konkurs ofert na realizację zadań służących promowaniu używania przed organami gminy języków mniejszości oraz języka regionalnego jako języka pomocniczego oraz używania dodatkowych nazw miejscowości. W ramach konkursu dofinansowano realizację dwóch projektów (wystawa fotograficzna i sympozjum) promujących używanie dodatkowych nazw w językach mniejszości. Odnośnie zakresu używania języka pomocniczego należy zauważyć, iż ani na etapie prac nad ustawą o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym ani w trakcie jej dotychczasowej realizacji przedstawiciele mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym nie zgłaszali potrzeby poszerzenia zakresu stosowania języka pomocniczego na wymienione w tym akapicie organy lub instytucje.

I.GŁÓWNE WNIOSKI

Równość i ochrona przed dyskryminacją

Pkt 12. W uzupełnieniu podanych informacji odnotować należy, iż w związku z wdrażaniem postanowień wymienionych dyrektyw Kodeks pracy został również znowelizowany w 2008 r. (ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks pracy (Dz. U. Nr 223, poz. 1460).

Pkt 13. W odniesieniu do informacji zamieszczonych w tym punkcie należy wyjaśnić, iż Pełnomocnik Rządu do spraw Równego Traktowania powołany został na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 kwietnia 2008 r. (Dz. U. Nr 75, poz. 450). Rozporządzenie weszło w życie z dniem 30 kwietnia 2008 roku. Biuro Pełnomocnika Rządu do spraw Równego Traktowania zostało powołane Zarządzeniem Nr 12 Szefa Kancelarii Prezesa Rady Ministrów z dnia 3 lipca 2008 r.

Wsparcie dla kultur mniejszości

Pkt 15. Procedura przyznawania dotacji na realizację zadań służących podtrzymaniu i rozwojowi tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych oraz zachowaniu i rozwojowi języka regionalnego skonstruowana jest w taki sposób, aby duże podmioty nie były faworyzowane. O wyborze wniosków decyduje wyłącznie stopień w jakim ich realizacja przysłuży się podtrzymaniu i rozwojowi tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych oraz zachowaniu i rozwojowi języka regionalnego. Należy również zauważyć, iż Minister SWiA corocznie ogłasza *Informację o szczegółowych zasadach postępowania przy udzielaniu dotacji na realizację zadań mających na celu ochronę, zachowanie i rozwój tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych oraz zachowanie i rozwój języka regionalnego*, zawierającą kryteria, które są brane pod uwagę w sprawach dotyczących dotacji. *Informacja* przed podpisaniem jest konsultowana z Komisją Wspólną Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych. W trakcie prac KWRiMN nie zgłaszano jak

dotąd zarzutu dotyczącego faworyzowania przy podziale dotacji większych organizacji kosztem tych mniej licznych. Wyjściem naprzeciw postulatowi mniejszości narodowych i etnicznych było przekazanie mniejszości łemkowskiej we wrześniu 2009 r. budynku byłej Ruskiej Bursy w Gorlicach i podjęcie przez Radę Miasta Przemyśla uchwały, która umożliwia przekazanie budynku byłego Domu Ludowego Związku Ukraińców w Polsce.

Tolerancja i dialog międzykulturowy

Pkt 17. Jak już wspomniano osoby należące do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym mają pełne prawo wnosić o interwencje stosowne instytucje we wszelkich przypadkach łamania na szczeblu lokalnym przysługujących im praw. We wszystkich urzędach wojewódzkich wyznaczone są osoby zajmujące się sprawami mniejszości narodowych i etnicznych (część w randze pełnomocników wojewodów do spraw mniejszości narodowych i etnicznych). Wszelkie tego typu sprawy można również bezpośrednio zgłaszać do Departamentu Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych MSWiA. Można je również zgłosić Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych oraz Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych Sejmu RP.

Pkt 18. Jak już wspomniano zdaniem MSWiA większa liczba odnotowanych w statystykach wykroczeń o charakterze rasistowskim i antysemickim nie jest równoznaczna ze wzrostem liczby tego typu incydentów. Należy bowiem wziąć pod uwagę większą wrażliwość Policji i prokuratury na tego typu zjawiska oraz wzrost świadomości społecznej w zakresie konieczności karania czynów popełnianych z pobudek rasistowskich, jak również czynów zabronionych i możliwości skutecznego egzekwowania praw osób należących do mniejszości narodowych i etnicznych. Zdaniem Ministerstwa nie można się również zgodzić z twierdzeniem, iż sprawcy tego typu wykroczeń nie ponoszą konsekwencji swoich czynów. Polskie prawo w sposób zdecydowany zabrania zachowań o charakterze rasistowskim lub antysemickim. Również uregulowania dotyczące imprez sportowych zawierają szczególne wytyczne dotyczące zwalczania tego typu zachowań.

Media

Pkt 19. Należy zgodzić się z opinią o zbyt małym udziale osób należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym wśród członków rad programowych mediów publicznych. W ostatnio wyłonionych radach programowych znaleźli się wyłącznie przedstawiciele rekomendowani Krajowej Radzie Radiofonii i Telewizji przez Związek Ukraińców w Polsce. Pozostałe kandydatury nie uzyskały wymaganej większości głosów. Jak wynika z informacji przekazanych przez KRRiT Rada zamierza podjąć starania, aby w przyszłych radach programowych, do których wybory zaplanowano na rok 2010, znaleźli się przedstawiciele środowisk mniejszości narodowych i etnicznych.

Posługiwanie się językiem mniejszości w sferze publicznej

Pkt 22. Jak już wspomniano ani na etapie prac nad ustawą o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym ani w trakcie jej dotychczasowej realizacji przedstawiciele mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym nie zgłaszali potrzeby poszerzenia zakresu stosowania języka pomocniczego na wymienione w tym akapicie organa lub instytucje. Nie można zatem twierdzić, iż władze nie wykazały w tej kwestii wystarczająco elastycznego podejścia.

Nauczanie języka mniejszości

Pkt 23. Jak już wspomniano, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej organy prowadzące szkoły dla mniejszości narodowych (jednostki samorządu terytorialnego) otrzymują z budżetu państwa subwencję na zadania oświatowe, zwiększoną o 20% lub 150% dla uczniów oddziałów i szkół dla mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym a także uczniów narodowości romskiej, dla których szkoła podejmuje dodatkowe działania edukacyjne. Subwencja zwiększona o 150% dotyczy szkół podstawowych, w których łączna liczba uczniów korzystających z zajęć dla

mniejszości narodowej lub etnicznej lub społeczności posługującej się językiem regionalnym lub uczniów pochodzenia romskiego nie przekracza 84 oraz gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych, w których liczba ta nie przekracza 42 uczniów.

Pkt 24. Zarówno programy, jak i podręczniki do nauki języków mniejszości narodowych lub etnicznych oraz historii i geografii kraju pochodzenia mniejszości są opracowywane przez nauczycieli ze środowisk poszczególnych mniejszości. Minister Edukacji Narodowej przygotowuje jedynie podstawę programową, według której opracowywane są programy i podręczniki szkolne, natomiast przygotowanie zestawu programów szkolnych jest zadaniem szkoły. Ministerstwo Edukacji Narodowej stymuluje aktywność środowiska szkolnego w zakresie przygotowania programów i podręczników szkolnych, finansując ich opracowanie i publikowanie. Podręczniki szkolne dla mniejszości narodowych są przekazywane uczniom nieodpłatnie.

Udział w życiu społecznym

Pkt 25. W uzupełnieniu informacji zawartych w tym punkcie odnotować należy, iż osoby należące do mniejszości narodowych i etnicznych mogą być wybierane do Sejmu i Senatu RP również z list komitetów wyborczych związanych z partiami politycznymi. W ostatnich wyborach do Sejmu RP na tej zasadzie mandat uzyskali kandydaci mniejszości białoruskiej i ukraińskiej. W ocenie władz polskich obecnie przyjęte uregulowania prawne zapewniają środowiskom mniejszości narodowych możliwość ubiegania się o mandaty poselskie i senatorskie na preferencyjnych warunkach, pozostających jednocześnie w zgodzie z duchem demokracji.

II. WNIOSKI DOTYCZĄCE POSZCZEGÓLNYCH ARTYKUŁÓW

ARTYKUŁ 3

Personalny wymiar stosowania Konwencji ramowej

Pkt 34. Odnosząc się do stanowiska zaprezentowanego w tym punkcie odnotować należy, iż przebywające na terenie RP osoby nie posiadające obywatelstwa polskiego na ogólnych zasadach korzystają również z ochrony przepisów zakazujących dyskryminacji na tle rasowym i narodowościowym oraz z wolności kultywowania i rozwijania swojej tożsamości kulturowej i języka. W opinii władz polskich nie zachodzi konieczność objęcia tych osób zapisami Konwencji.

Pkt 36. Odnosząc się do sprawy statusu osób, które w trakcie przeprowadzonego w 2002 roku Narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkań zadeklarowały narodowość śląską należy bardzo wyraźnie podkreślić, że grupa ta nie może być traktowana jako mniejszość narodowa lub etniczna. Grupa ta nie spełnia zapisanych w art. 2 ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym warunków wymaganych, aby daną grupę obywateli RP uznać za mniejszość narodową bądź etniczną. W zgodnej opinii naukowców (historyków, socjologów, językoznawców) nie można bowiem mówić o istnieniu odrębnego narodu śląskiego, a tym samym mniejszości śląskiej. Ślązacy są natomiast jedną z grup etnograficznych, zamieszkujących Polskę. W związku z powyższym wspomniana grupa obywateli RP nie mogła zostać objęta przepisami wspomnianej ustawy.

Pkt 38. Jak już wspomniano osoby, bądź grupy osób których nie obejmują przepisy Konwencji mogą w Polsce bez problemów kultywować i rozwijać swoją tożsamość i kulturę. Władze Polski są otwarte na prowadzenie z tymi osobami dialogu dotyczącego przysługujących im praw. Odnosząc się do poruszonego w tym punkcie zagadnienia kultury i tożsamości ludności zamieszkującej Śląsk odnotować należy, iż

sprawami historii Śląska, śląskiego dziedzictwa oraz tożsamości kulturowej jego mieszkańców stale zajmują się władze w regionie, (samorząd województwa i jego instytucje, gminy i powiaty województwa, a także Wojewoda Śląski). Wymienić tu trzeba w szczególności działalność takich instytucji jak: Górnośląskie Centrum Dziedzictwa, Biblioteka Śląska, Muzeum Śląskie, Zespół Pieśni i Tańca Śląsk, Muzeum Historii Katowic, Muzeum Górnośląskie i inne instytucje kultury w województwie śląskim. Wojewoda Śląski organizuje wojewódzkie obchody ważnych dla społeczności regionu rocznic, począwszy od 85 rocznicy przyłączenia części Górnego Śląska do Polski po ponad sześćsetletnim odłączeniu (w 2007 roku), współdziała też stale z samorządem województwa i gminami w organizacji innych ważnych dla społeczności regionu wydarzeń. Wojewoda Śląski wspiera działania zmierzające do upamiętnienia ofiar reżimów hitlerowskiego i komunistycznego na Górnym Śląsku. Wojewoda aktywnie uczestniczy także w dyskusji o śląskiej tożsamości i śląskiej mowie oraz koncepcji uznania jej za język regionalny. Wojewoda wspiera te działania, które podnoszą wspomnianą dyskusję do rangi dialogu rzetelnego, wolnego od politycznych podziałów, opartego na naukowej analizie społeczno-kulturowej. Ponadto należy odnotować, że Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania, prowadząc konsultacje dotyczące bieżących problemów zagrażających stosowaniu w praktyce zasady równego traktowania bez względu na pochodzenie narodowe lub etniczne, uwzględniało w nich także przedstawicieli społeczności śląskiej, w tym Ruchu Autonomii Śląska. Należy zwrócić uwagę, że Konwencja ramowa nie zawiera definicji pojęcia „mniejszość narodowa”. Tym samym zdefiniowanie tego pojęcia pozostawiono do rozstrzygnięcia w ustawodawstwach krajowych (patrz pkt 12 i 13 Raportu wyjaśniającego do Konwencji ramowej o ochronie mniejszości narodowych). Polska w całkowitej zgodzie z Konwencją ramową przyjęła więc w swoim porządku prawnym takie rozwiązania, które nie przewidują „śląskiej mniejszości narodowej”, ani też możliwości rozszerzenia praw mniejszości na osoby nie posiadające polskiego obywatelskiego.

Zbieranie danych i samoidentyfikacja

Pkt 41. Należy zauważyć, iż opisana w tym punkcie sytuacja w której w trakcie ostatniego Narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkań nie ustalono

narodowości 2% ludności nie wynika z odmów odpowiedzi na pytanie o narodowość czy jego pomijania lecz z faktu, iż ta część ludności nie została objęta bezpośrednim spisem, głównie z powodu nieobecności wszystkich członków gospodarstw domowych w trakcie spisu. Wydaje się jednak, że jest to problem nieunikniony w dużych badaniach masowych, które obejmują całą ludność kraju. Należy podkreślić, że – w przeciwieństwie do innych cech ustalanych w spisie – w odniesieniu do narodowości i języka nie zastosowano żadnych metod uzupełniania ani doszacowywania brakujących danych. Przyszły spis ludności, planowany na rok 2011, będzie realizowany przy zastosowaniu nowej metodologii, w ramach której przewiduje się wykorzystanie różnych źródeł informacji:

- wykorzystania istniejących danych w rejestrach i bazach danych prowadzonych przez instytucje publiczne (w tego rodzaju źródłach nie ma danych dotyczących narodowości),
- pozyskanie podstawowych informacji – w tym danych o narodowości – bezpośrednio od osób poprzez ich samospisywanie się na formularzach udostępnionych poprzez Internet,
- pozyskiwanie szerszego zakresu danych – w tym danych o narodowości – od części ludności (około 20%) w ramach badania reprezentacyjnego, realizowanego w formie bezpośrednich wywiadów przeprowadzanych przez ankieterów.

Z uwagi na przyjętą metodologię przyszłego spisu przewiduje się intensywne działania na rzecz jego promocji, zwłaszcza pod kątem udziału ludności w samospisie. W ramach akcji promującej, ludność będzie informowana o celach i zadaniach spisu, jego metodologii, przeznaczeniu i sposobach wykorzystywania informacji uzyskanych w spisie oraz gwarancjach dotyczących ochrony danych osobowych. Należy ponadto wskazać, że sposób przeprowadzenia spisu oraz pytania spisowe są szczegółowo omawiane na posiedzeniach Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych. W trakcie ostatniego posiedzenia Komisji Wspólnej, które odbyło się w dniu 23 września 2009 r. pytania dotyczące narodowości uzyskały pozytywną rekomendację Komisji Wspólnej.

Pkt 42. Stan przygotowań do spisu przedstawiany i dyskutowany jest regularnie na forum Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych.

Pkt 43. Nawiązując do zalecenia zawartego w tym punkcie dotyczącego udziału członków mniejszości narodowych i etnicznych jako rachmistrzów/ankieterów spisowych należy zauważyć, że zmiana metodologii przyszłego spisu, w porównaniu do dotychczas przeprowadzanych tradycyjnych spisów, w znacznym stopniu ograniczy udział ankieterów w badaniu spisowym. Ich liczba zostanie zredukowana – z około 180 tys. w ostatnim spisie w 2002 roku do 20 tysięcy w spisie ludności w 2011 roku – co w konsekwencji obniży ich wpływ na przebieg spisu. Inny będzie także sposób wykorzystania ankieterów, którzy będą uczestniczyć głównie w badaniu reprezentacyjnym. Ankieterzy będą pośredniczyć w spisywaniu co najwyżej 20% losowo dobranych mieszkań w spisie reprezentacyjnym. Zmiana ta zwiększy możliwości doboru lepiej wykwalifikowanych ankieterów oraz warunki ich przygotowania do pracy w trakcie spisu. Z drugiej jednak strony losowy dobór tylko części ludności do spisu prowadzonego z udziałem ankieterów, przy stosunkowo niewielkich liczebnościach grup mniejszościowych oraz ich znacznym i nierównomiernym rozproszeniu, zmniejsza celowość oraz możliwości racjonalnego wykorzystania członków mniejszości narodowych i etnicznych jako ankieterów przeprowadzających wywiady wśród swoich społeczności. Nie mniej jednak, w zależności od wyników doboru próby losowej, na obszarach zamieszkiwanych w sposób zwarty przez członków mniejszości narodowych, etnicznych i językowych – o ile będzie to możliwe i zasadne – będą rekrutowani ankieterzy spośród społeczności mniejszościowych, w porozumieniu z organizacjami reprezentującymi mniejszości. Na obecnym etapie prac przewiduje się tłumaczenie formularzy spisowych oraz stworzenie możliwości korzystania z formularzy w kilku wersjach językowych, zarówno w trakcie samospisu w internecie, jak i podczas badania reprezentacyjnego z udziałem ankieterów.

Pkt 44. W ramach działań promujących Narodowy spis powszechny w 2011 roku statystyka publiczna zamierza współdziałać z organizacjami reprezentującymi mniejszości narodowe i etniczne, zachęcając je do zaangażowania w propagowaniu uczestnictwa członków swoich społeczności w spisie oraz ujawniania własnych tożsamości narodowo-etnicznych. Polska statystyka publiczna ma doświadczenie w dziedzinie ochrony danych, gdyż już od wielu lat zachowuje w swych działaniach wysokie standardy w zakresie ochrony danych osobowych oraz danych jednostkowych, respektując przepisy zawarte w ustawie z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz. U. Nr 88, poz. 439, z późn. zm.) oraz w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926, z późn. zm.).

ARTYKUŁ 4

Prawna i instytucyjna ochrona przed dyskryminacją

Pkt 47. Jak już wspomniano w uzupełnieniu podanych informacji odnotować należy, iż w związku z wdrażaniem postanowień wymienionych dyrektyw Kodeks pracy został również znowelizowany w 2008 r. (Ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks pracy (Dz. U. Nr 223, poz. 1460).

Pkt 49. W uzupełnieniu podanych w tym punkcie informacji odnotować należy, iż w efekcie działań podjętych przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji sprawa przekazania Związkowi Ukraińców w Polsce budynku byłego „Domu Ludowego” w Przemyślu zmierza do pozytywnego rozwiązania. Stowarzyszenie Ukraiński Dom Ludowy w Przemyślu zostało utworzone przez społeczność ukraińską. Po II wojnie światowej nieruchomość, w której stowarzyszenie miało siedzibę, stała się własnością Skarbu Państwa, a następnie Miasta Przemyśl. Na początku lat 90-tych środowisko ukraińskie rozpoczęło starania o odzyskanie swej przedwojennej siedziby. W trakcie spotkania wojewody podkarpackiego z przedstawicielami Związku Ukraińców w Polsce, Miasta Przemyśla oraz Ministerstwa Obrony Narodowej i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji uzgodniono, że w ramach rekompensaty dla Miasta Przemyśla, w zamian za budynek byłego „Domu

Ludowego”, który miałby stać się własnością społeczności ukraińskiej, Skarb Państwa przekaze Gminie Miejskiej w Przemyślu inną nieruchomość. W związku z powyższym, Prezydent Przemyśla wskazał dwie nieruchomości należące do Agencji Mienia Wojskowego jako propozycje rekompensaty. Minister Obrony Narodowej zdecydował o przekazaniu ze swoich zasobów Gminie Miasta Przemyśl nieruchomości na terenie miasta, która rekompensowałaby przekazanie budynku byłego „Domu Ludowego” Związkowi Ukraińców w Polsce. Podjęte zostały czynności o charakterze formalnoprawnym, zmierzające do realizacji przedsięwzięcia. W czerwcu 2008 r. Minister Obrony Narodowej wyraził zgodę na wygaśnięcie prawa trwałego zarządu przysługującego Ministerstwu Obrony Narodowej w stosunku do nieruchomości zlokalizowanej w Przemyślu przy ulicy Grodzkiej (oznaczonej w ewidencji gruntów jako działka nr 1136/2 o powierzchni 0,1868 ha) celem przekazania jej do zasobu Skarbu Państwa, którym gospodaruje starosta, z przeznaczeniem dla Gminy Miejskiej Przemyśl. Zgodę na wygaśnięcie prawa trwałego zarządu działki (oznaczonej w ewidencji gruntów jako działka nr 1136/1 o powierzchni 0,2231 ha) Minister Obrony Narodowej wydał we wrześniu 2008 r. W związku z oczekiwaniami Prezydenta Przemyśla, dotyczącymi przejęcia całego kompleksu na ul. Grodzkiej, w dniu 16 grudnia 2008 r. Rejonowy Zarząd Infrastruktury w Lublinie zwrócił się do Departamentu Infrastruktury Ministerstwa Obrony Narodowej z prośbą o wyrażenie zgody na wygaszenie prawa trwałego zarządu MON w odniesieniu do dodatkowej działki nr 1139 w obrębie 207, nie uwzględnionej w zgodzie Ministra Obrony Narodowej z września 2008 r. na przekazanie Gminie Miasta Przemyśl ww. nieruchomości. W dniu 7 stycznia 2009 r. Minister Obrony Narodowej wyraził zgodę na podjęcie przez Rejonowy Zarząd w Lublinie działań, zmierzających do wygaszenia trwałego zarządu, przysługującego MON nad wcześniej wspomnianą działką. Tym samym zakończony został proces przekształceń umożliwiających przekazanie budynku byłego „Domu Ludowego”, w zamian za kompleks na ul. Grodzkiej. W dniu 3 września 2009 r. Rada Miejska w Przemyślu podjęła uchwałę w sprawie zamiany wyżej wymienionych nieruchomości.

Pkt 50. Nie można zgodzić się z użytym w tym punkcie stwierdzeniem, iż dotychczas nie zostały zainicjowane żadne sprawy sądowe w oparciu o przepisy nowego ustawodawstwa antydyskryminacyjnego odnoszące się do uregulowań wprowadzonych ustawą z dnia 14 listopada 2003 r. o zmianie ustawy - Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 213 poz. 2081), dostosowujących polskie przepisy do wymogów prawa wspólnotowego. Od dnia 1 stycznia 2004 r. regulacje dotyczące zakazu dyskryminacji ze względu na płeć rozszerzono na przypadki dyskryminacji ze względu na wiek, niepełnosprawność, rasę, religię, narodowość, przekonania polityczne, przynależność związkową, pochodzenie, wyznanie, orientację seksualną, zatrudnienie na czas określony lub nieokreślony albo w pełnym lub niepełnym wymiarze czasu pracy. Pojęcie dyskryminacji ze względu na płeć obejmuje także molestowanie seksualne. Ustawą z dnia 21 listopada 2008 r. o zmianie ustawy Kodeks pracy (Dz. U. z 2008 r., Nr 233, poz.1460), z dniem 18 stycznia 2009 r. weszła w życie zmiana w rozdziale IIa Kodeksu pracy zatytułowanym „Równe traktowanie w zatrudnieniu”. Zmiana ma charakter doprecyzowania przesłanek dyskryminacji pośredniej, jej przejawów oraz definicji molestowania. Osoba, wobec której pracodawca naruszył zasadę równego traktowania w zatrudnieniu ma prawo złożenia skargi do sądu pracy, do Państwowej Inspekcji Pracy lub wszczęcia postępowania pojednawczego przed komisją pojednawczą. Ciężar udowodnienia, że zróżnicowanie sytuacji pracowników nie miało charakteru dyskryminacyjnego, spoczywa na pracodawcy, nie zaś na osobie, która w swoim subiektywnym odczuciu doświadczyła dyskryminacji. Gdy pracodawca nie udowodni, że kierował się obiektywnymi przesłankami, ofiara dyskryminacji ma prawo do odszkodowania w wysokości nie niższej niż minimalne wynagrodzenie za pracę. Skorzystanie przez pracownika z uprawnień przysługujących z tytułu naruszenia zasady równego traktowania w zatrudnieniu nie może stanowić przyczyny uzasadniającej wypowiedzenie przez pracodawcę stosunku pracy lub jego rozwiązania bez wypowiedzenia. Statystyki dotyczące spraw o odszkodowania i zadośćuczynienie w związku z wybranymi formami dyskryminacji wyraźnie wskazują, iż pracownicy korzystają ze swoich uprawnień, a zatem przepisy antydyskryminacyjne w zatrudnieniu nie pozostają „jedynie na papierze”. Przykładowo, w 2005 r. do rejonowych sądów pracy wpłynęły 53 sprawy o dyskryminację w zatrudnieniu (art.11³k.p.), zaś do sądów okręgowych wpłynęło 7 takich spraw. W 2006 r. do sądów

rejonowych wpłynęło 126 spraw, a 5 spraw do sądów okręgowych. W 2007 r. wpłynęły do sądów rejonowych 63 sprawy, a do sądów okręgowych 13 spraw, w 2008r. wpłynęły do sądów rejonowych 103 sprawy, a do sądów okręgowych 13 spraw. Również w innych kategoriach spraw o dyskryminację wnoszone są powództwa do sądów pracy. Przykładowo, w 2005 r. wpłynęło do sądów rejonowych 220 spraw z tytułu naruszenia równego traktowania kobiet i mężczyzn (art.18^{3d} k.p.), w 2006 r. wpłynęło 195 takich spraw, w 2007 r. - 319 sprawy, zaś w 2008 r. - 989 spraw. Powyższe dane świadczą o tym, iż wśród polskiego społeczeństwa istnieje już ugruntowana wiedza na temat możliwości dochodzenia swoich roszczeń z tytułu dyskryminacji w zatrudnieniu.

Pkt 51. Odnosząc się do poruszonych w tym punkcie kwestii zbierania danych statystycznych dotyczących mniejszości narodowych i etnicznych warto zaznaczyć, że ze względów historyczno-politycznych, tematyka narodowościowa stosunkowo od niedawna jest podejmowana przez polską statystykę publiczną. Od 1992 roku prowadzone jest stałe badanie stowarzyszeń narodowościowych i etnicznych, które jednak nie jest w stanie dostarczyć danych o strukturze demograficznej i społeczno-ekonomicznej grup mniejszościowych. Specyfika mniejszości narodowo-etnicznych i językowych w Polsce, tzn. ich niewielkie liczebności oraz rozproszenie przestrzenne sprawiają, że niezwykle trudno jest poddać je takim badaniom, które w metodologicznie poprawny i trafny sposób charakteryzowałyby członków tych społeczności. Uwzględnienie zmiennych dotyczących narodowości w prowadzonych obecnie przez statystykę publiczną reprezentacyjnych badaniach demograficznych i społeczno-ekonomicznych nie dałoby możliwości uzyskania takich wyników, które byłyby reprezentatywne w odniesieniu do społeczności mniejszościowych. Wobec powyższego wydaje się, że w obecnej sytuacji jedynym względnie miarodajnym źródłem danych o liczebności i strukturze demograficzno-społecznej mniejszości narodowych i etnicznych są spisy powszechne, obejmujące ogół ludności kraju, choć jak wiadomo badania te mają swoje wady i ograniczenia, do których należy przede wszystkim zaliczyć to, że odbywają się stosunkowo rzadko (z reguły w cyklach 10-letnich). W Narodowym spisie powszechnym ludności i mieszkań w 2002 roku po raz pierwszy w powojennej historii uwzględniono pytania narodowościowe. Zakłada się, że dane z zakresu narodowości uzyskane w kolejnym spisie powszechnym stworzą lepsze podstawy do projektowania badań reprezentacyjnych obejmujących społeczności mniejszości narodowych i etnicznych. Zatem w wieloletnich programach badań statystyki publicznej przewiduje się, że po opracowaniu wyników spisu ludności w 2011 roku, przeprowadzone zostaną badania o charakterze statystyczno-socjologicznym, poświęcone specjalnie społecznościom mniejszościowym. Jednakże w odniesieniu do niektórych społeczności – z wymienionych względów – trudno będzie zapewnić ich reprezentatywność w sensie ściśle statystycznym.

Pkt 52. Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania liczy obecnie 8 pracowników merytorycznych (w sierpniu 2008 roku, kiedy Biuro inaugurowało działalność było ich 3). Obsługę Biura zapewnia Kancelaria Prezesa Rady Ministrów. Środki pozostające w dyspozycji Biura pozwalają obecnie na prowadzenie działań koordynujących, opiniodawczych, promujących i – w ograniczonym zakresie – monitorujących sytuację w zakresie występowania zjawisk dyskryminacji i wrogości na tle rasowym, narodowościowym i etnicznym. Zwiększenie potencjału Biura rozpatrywane jest obecnie w połączeniu z porządkowaniem kompetencji instytucji publicznych, a szczególnie rządowych, oraz w kontekście kryzysu gospodarczego, którego wpływ na budżet państwa jest aktualnie szacowany. W uzupełnieniu zauważyć należy, iż obecnie monitoring przypadków naruszania praw osób należących do mniejszości narodowych i etnicznych prowadzi Zespół Monitorowania Rasizmu i Ksenofobii DKSiW MSWiA. Ponadto Zespół prowadzi monitoring zdarzeń, które mogą wyczerpywać przesłanki wynikające z art. 118, art. 119, art. 256 i art. 257 Kodeksu karnego, tj. domniemanych przypadków rasizmu, dyskryminacji, wrogości na tle etnicznym i narodowym oraz na tle nienawiści rasowej lub etnicznej. Ponadto Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji rozpiisał konkurs na realizację zadania publicznego pn. *Metodologia przygotowania bazy danych – analiza potrzeb i sposoby (kryteria) identyfikacji przypadków zdarzeń o charakterze dyskryminacyjnym, ksenofobicznym czy rasistowskim. Wskazanie przesłanek służących określeniu charakteru zdarzenia.*

Pkt 53. W związku ze stanowiskiem wyrażonym w tym punkcie należy przywołać komentarz do pkt 51.

Wdrażanie zasad równego traktowania i zakazu dyskryminacji w stosunku do Romów

Pkt 56. W uzupełnieniu podanych informacji odnotować należy, iż *Program na rzecz społeczności romskiej w Polsce* może być, w przypadku takiej potrzeby, przedłużony na lata kolejne.

Pkt 59. W ramach *Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce* administracja rządowa, jednostki samorządu terytorialnego oraz organizacje pozarządowe realizują szeroki wachlarz działań, m.in. z zakresu poprawy sytuacji bytowej i socjalnej, przeciwdziałania bezrobociu, zdrowia oraz bezpieczeństwa. Wśród działań służących zmianie sytuacji bytowej mniejszości romskiej, za priorytetowe uznano zadania inwestycyjne zmierzające do poprawy sytuacji mieszkaniowej i sanitarnej, polegające na remontach i wsparciu budownictwa mieszkaniowego, podłączeniu mieszkań do kanalizacji i wodociągów, udostępnieniu bieżącej wody oraz energii elektrycznej. Istotnym dopełnieniem ww. działań była budowa mieszkań socjalnych lub mieszkań w zakupionych budynkach kontenerowych. W latach 2004-2008 wykonano na terenie całego kraju 1329 remontów oraz wybudowano 44 nowych obiektów mieszkalnych. W ramach *Programu* podjęto również działania mające na celu uregulowanie kwestii własności działek, na których zlokalizowane są budynki zamieszkiwane przez Romów. Prace te będą kontynuowane w latach następnych. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji na bieżąco monitoruje stan prac nad poprawą warunków bytowych Romów mieszkających na terenie osiedli w gminach województwa małopolskiego. Jednym z zadań realizowanych od kilku lat w ramach *Programu* jest doprowadzenie instalacji wodno-kanalizacyjnej do osiedla romskiego w Koszarach (łączna kwota przekazana na inwestycję w latach 2004-2007 wynosi 285 tys. zł). W roku 2007 realizacja zadania została zakończona poprzez podłączenie instalacji do poszczególnych budynków mieszkalnych. Podstawowymi przeszkodami, na które napotykała inwestycja były nieuregulowana własność gruntów oraz napięte relacje między władzami gminy a Romami. Problemy związane z inwestycją w Koszarach były wielokrotnie przedmiotem rozmów przedstawicieli MSWiA i Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego z władzami gminy. Ponadto, w roku 2008 w ramach *Programu* przeprowadzono remont i termo-modernizację budynku wielorodzinnego na osiedlu w Koszarach (kwota dotacji: 110 tys. zł). W roku 2009 kontynuowana jest realizacja zadania polegającego na remontach budynków i mieszkań zajmowanych przez rodziny romskie na terenie gminy Limanowa (kwota dotacji: 60 tys. zł). Ponadto corocznie w ramach realizacji *Programu* przeprowadzanych jest w województwie małopolskim kilkadziesiąt remontów mieszkań, zajmowanych przez rodziny romskie (Nowy Targ, Limanowa, Koszary, Nowy Sącz, Andrychów, Krośnica, Czarna Góra). Każdego roku oddawanych jest do

użytku kilka budynków socjalnych (Maszkowice, Szaflary, Czarna Góra), oraz wykonywane są przyłącza do wodociągów i kanalizacji (Krośnica). Odnośnie sytuacji zdrowotnej społeczności romskiej w województwie małopolskim zauważyć należy, iż ulega ona systematycznej poprawie. Praca pielęgniarek środowiskowych zatrudnionych w ramach *Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce* przynosi rezultaty. Pielęgniarki środowiskowe od kilku lat zatrudnione są w powiecie nowosądeckim, limanowskim i w mieście Krakowie. Osoby zatrudnione na tym stanowisku na bieżąco monitorują stan zdrowia mieszkańców osiedli romskich, współpracują w tym zakresie z lekarzami i zakładami opieki zdrowotnej, zaopatrują społeczność romską w leki, środki medyczne oraz środki higieny osobistej i środki czystości. Organizowane są także tzw. białe dni (w Tarnowie i Krakowie), oraz spotkania profilaktyczne z lekarzami (Podhale). Odnośnie kwestii zatrudnienia i walki z bezrobociem należy stwierdzić, iż beneficjenci *Programu* sporadycznie aplikują o środki na ten cel. Problem bezrobocia nie dotyczy tylko społeczności romskiej, lecz także generalnie mieszkańców Małopolski. Od 2007 roku dostępny jest unijny Program Operacyjny Kapitał Ludzki, a w jego ramach tzw. „komponent romski”, który gwarantuje podjęcie konkretnych działań w tym zakresie. Władza Wdrażająca Programy Europejskie ściśle współpracuje z administratorami *Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce* (Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji), co gwarantuje kompatybilność i wzajemne uzupełnienie się obu programów, a co za tym idzie wszechstronną pomoc dla społeczności romskiej w Polsce.

Pkt 60. Należy w pełni zgodzić się, że funkcjonowanie osobnego wejścia dla dzieci pochodzenia romskiego w Szkole Podstawowej w Maszkowicach (gmina Łącko, województwo małopolskie) było zjawiskiem szczególnie niepokojącym oraz niezgodnym z zasadami zapisanymi w *Konwencji ramowej o ochronie mniejszości narodowych*. Budynek Szkoły Podstawowej w Maszkowicach składa się z dwóch skrzydeł, z czego główna część placówki mieści się w lewym skrzydle, natomiast w prawym zaadaptowano sale, w których uczą się dzieci zakwalifikowane do „klas romskich”. Pomieszczenia te, nie różniące się standardem od pozostałych sal szkolnych, dopuszczone są do użytku szkolnego. W lutym 2008 r. przeprowadzono ich remont. W związku z wydzieleniem wyżej wskazanych sal, dzieci romskie korzystały przez pewien okres z bocznego wejścia do szkoły. W wyniku interwencji Rzecznika

Praw Obywatelskich, Rzecznika Praw Dziecka, Ministra Edukacji Narodowej, Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, Wojewody Małopolskiego oraz posłów z Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych Sejmu RP, osobne wejście do szkoły zostało zlikwidowane. W chwili obecnej wszystkie dzieci korzystają z jednego, głównego wejścia do szkoły. Ponadto, należy wyjaśnić, że w listopadzie 2008 r. na zorganizowanej przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji konferencji poświęconej funkcjonowaniu „klas romskich” w Polsce została przyjęta strategia wygaszania klas romskich, uzgodniona z dyrektorami szkół i nauczycielami oraz przedstawicielami samorządów lokalnych tych miejscowości, w których te klasy dotąd występowały. Przyjęto założenie, że w roku szkolnym 2009/2010 nie będzie naboru do klas romskich a istniejące dotychczas klasy romskie będą stopniowo wygaszane. Uczniowie romscy podejmujący naukę w szkole będą uczyć się w klasach ze swoimi nieromskimi rówieśnikami. Szkoły zostały zobowiązane do zapewnienia odpowiedniej pomocy psychologicznej i pedagogicznej tym uczniom romskim, którzy wymagają szczególnego wsparcia ze względu na słabą znajomość języka polskiego lub problemy adaptacyjne w środowisku szkolnym. Ponadto Minister Edukacji Narodowej w piśmie z dnia 20 sierpnia 2008 r. zwrócił się do kuratorów oświaty o podjęcie działań zmierzających do likwidowania pozostałych jeszcze klas romskich. Minister zalecił, aby szanse, jakie daje wieloletni rządowy *Program na rzecz społeczności romskiej w Polsce*, a także możliwość finansowego rekompensowania (w formie zwiększenia subwencji oświatowej) podejmowanych przez szkołę dodatkowych zadań edukacyjnych na rzecz uczniów romskich, zostały wykorzystane na wspomaganie edukacyjne uczniów romskich spełniających obowiązek szkolny w klasach ze swoimi nieromskimi rówieśnikami. Jeśli zachodzi taka potrzeba, szkoła powinna zapewnić im indywidualne zajęcia wyrównawcze z języka polskiego i innych przedmiotów, stosownie do ich potrzeb i możliwości. Kwestia wygaszenia klas romskich była także omawiana podczas narady kierownictwa Ministerstwa Edukacji Narodowej z kuratorami oświaty przed rozpoczęciem roku szkolnego 2008/09. Zgodnie z przyjętymi ustaleniami Szkoła Podstawowa w Maszkowicach konsekwentnie realizuje plan wygaszania dwóch istniejących w placówce klas. Całkowita likwidacja tej formy nauczania dzieci i młodzieży ma nastąpić w roku szkolnym 2010/2011. W roku szkolnym 2008/2009 z dziećmi romskimi pracowało w szkole dodatkowo dwóch asystentów romskich i trzech nauczycieli wspomagających. Uczniowie mieli

zapewnione zajęcia wyrównawcze, podręczniki i pomoce szkolne. Zorganizowano kilka spotkań młodzieży romskiej z psychologami. W 2009 r. w ramach *Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce* z budżetu państwa finansowana jest budowa przez Stowarzyszenie Kulturalno-Społeczne Romów świetlicy integracyjnej dla dzieci zamieszkujących gminę Łącko. Należy również wyjaśnić, że Pełnomocnik Wojewody Małopolskiego do Spraw Mniejszości Narodowych i Etnicznych wystąpił z prośbą o wyjaśnienie okoliczności zgłoszonego na posiedzeniu Komisji Sejmowej przypadku odmowy wpuszczenia asystenta do pokoju nauczycielskiego. Ustalono, że sprawa ta miała miejsce w jednej ze szkół w trakcie realizacji *Pilotażowego programu na rzecz społeczności romskiej w województwie małopolskim na lata 2001-2003*. Osoba podnosząca tę kwestię na posiedzeniu Komisji Sejmowej nie była jednak w stanie przekazać bliższych szczegółów, które umożliwiałyby głębszą analizę tego przypadku.

Pkt 61. Należy podzielić stanowisko Komitetu Doradczego co do potrzeby podejmowania przez władze interwencji w przypadku zaistnienia praktyk dyskryminacyjnych dotyczących Romów w placówkach oświatowych. Działania takie prowadzone są przez Rzecznika Praw Obywatelskich, Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania oraz Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Przedstawiciele mniejszości romskiej wchodzący w skład Zespołu do Spraw Romskich Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych wielokrotnie byli informowani o możliwościach i procedurze zgłaszania przypadków dyskryminacji do ww. podmiotów. Trzeba także podkreślić, że kampanie i szkolenia podnoszące świadomość obywateli w tej tematyce są realizowane w ramach *Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce* oraz Poddziałania 1.3.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki – *Projekty na rzecz społeczności romskiej*.

ARTYKUŁ 5

Prawne zabezpieczenia i wsparcie w celu zachowania kultury osób należących do mniejszości narodowych

Pkt 64. Utworzona na podstawie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym Komisja Wspólna Rządu i Mniejszości Narodowych

i Etnicznych jest organem opiniodawczo-doradczym Prezesa Rady Ministrów. Do jej zadań należy: wyrażanie opinii w sprawach realizacji praw i potrzeb mniejszości, w tym ocena sposobu realizacji tych praw oraz formułowanie propozycji w zakresie działań zmierzających do zapewnienia realizacji praw i potrzeb mniejszości; opiniowanie programów służących tworzeniu warunków sprzyjających zachowaniu i rozwojowi tożsamości kulturowej mniejszości oraz zachowaniu i rozwojowi języka regionalnego; opiniowanie projektów aktów prawnych dotyczących spraw mniejszości; opiniowanie wysokości i zasad podziału środków przeznaczonych w budżecie państwa na wspieranie działalności zmierzającej do ochrony, zachowania i rozwoju tożsamości kulturowej mniejszości oraz zachowania i rozwoju języka regionalnego; podejmowanie działań na rzecz przeciwdziałania dyskryminacji osób należących do mniejszości.

Pkt 66. Odnosząc się do zawartych w tym punkcie informacji należy wyraźnie podkreślić, iż obowiązujące w tej dziedzinie uregulowania prawne dotyczą obywateli polskich bez względu na ich przynależność narodową. Obecny stan prawny umożliwia dochodzenie roszczeń z tytułu mienia przejętego w trybie procesów nacjonalizacyjnych przed organem administracji publicznej lub w postępowaniu cywilnym przed sądem powszechnym poprzez udowodnienie, że konkretna decyzja nacjonalizacyjna została wydana z rażącym naruszeniem ówczesnie obowiązującego prawa. Weryfikacja roszczeń reprivatyzacyjnych może odbywać się w trybie przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego, zgodnie z regułami określającymi tryb postępowania w sprawie administracyjnej i tryb stwierdzenia nieważności ostatecznej decyzji administracyjnej (tylko wtedy, gdy zachodzą wyraźne przesłanki wynikające z art. 156 § 1 pkt 2 Kpa). Stwierdzenie nieważności decyzji nacjonalizacyjnej otwiera drogę byłemu właścicielowi lub jego następcom prawnym (spadkobiercom) do ubiegania się o odzyskanie przejętego przez państwo mienia w naturze lub uzyskanie stosownego odszkodowania w trybie postępowania cywilnego. Roszczenie o odszkodowanie przysługuje właścicielowi zarówno w przypadku stwierdzenia nieważności decyzji nacjonalizacyjnej w sytuacji, gdy niemożliwe jest odzyskanie mienia w naturze oraz w przypadku, gdy właściwy organ administracji publicznej na podstawie art. 158 Kpa orzeknie, że konkretna decyzja nacjonalizacyjna została wydana z naruszeniem prawa, ale nie można stwierdzić jej

nieważności z powodu zaistnienia nieodwracalnych skutków prawnych. W zakresie postępowań związanych z oceną legalności decyzji nacjonalizacyjnych właściwe są organy będące następcami prawnymi organów nadzorujących przeprowadzenie nacjonalizacji. Ponadto ustalenie właściwości organów władzy publicznej do rozpatrywania prawidłowości danego wniosku zależy od rodzaju mienia, które było przedmiotem przejęcia przez państwo.

Pkt 67. W chwili obecnej ustawa z dnia 8 lipca 2005 r. o realizacji prawa do rekompensaty z tytułu pozostawienia nieruchomości poza obecnymi granicami Rzeczypospolitej Polskiej określa zasady realizacji prawa do rekompensaty z tytułu pozostawienia nieruchomości poza obecnymi granicami Rzeczypospolitej Polskiej w wyniku wypędzenia z byłego terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub jego opuszczenia w związku z wojną rozpoczętą w 1939 r. Osobami uprawnionymi do otrzymania rekompensaty są właściciele nieruchomości, którzy w dniu 1 września 1939 r. byli obywatelami polskimi i zamieszkiwali na terenach wschodnich RP, a następnie opuścili to terytorium i posiadają obywatelstwo polskie, a także ich spadkobiercy posiadający obywatelstwo polskie. Spadkobiercami uprawnionymi mogą być jedynie osoby fizyczne, spadkobiercy ustawowi lub testamentowi.

Pkt 68. Przede wszystkim podkreślić należy, iż obywatele polscy narodowości lemkońskiej i ukraińskiej przesiedlani w ramach akcji „Wisła” mieli na podstawie art. 5 dekretu o przejęciu na własność Państwa nie pozostających w faktycznym władaniu właścicieli nieruchomości ziemskich, położonych w niektórych powiatach województwa białostockiego, lubelskiego, rzeszowskiego i krakowskiego prawo do otrzymywania na własność gospodarstw rolnych na terenach przymusowego osiedlenia lub nabywania tam mienia nierolnego. Zgodnie z art. 7 wspomnianego dokumentu na poczet należności za majątek nabyty na „Ziemiach Odzyskanych” zaliczana była wartość majątku pozostawionego na terenach, z których osoby te były przesiedlane. Z możliwości tej skorzystała większość osób przesiedlonych w ramach akcji „Wisła”. Ponadto należy zauważyć, że Ministerstwo Skarbu Państwa

przygotowało projekt ustawy o świadczeniach pieniężnych przyznawanych niektórym osobom, których dotyczyły procesy nacjonalizacji. Celem ww. projektu jest przyznanie świadczeń pieniężnych niektórym osobom, których dotyczyły procesy nacjonalizacji przeprowadzone na podstawie wydanych w latach 1944 – 1962 dekretów PKWN, ustaw uchwalonych przez Sejm PRL oraz bez podstawy prawnej. W chwili obecnej jedyną formą umożliwiającą złagodzenie poczucia krzywdy związanej z historyczną nacjonalizacją jest przyznanie osobom pokrzywdzonym świadczenia pieniężnego (ex-gratia), realizowanego w formie publicznoprawnego świadczenia o charakterze uznaniowym. Powstałe w ten sposób świadczenie majątkowe ma wymiar wyłącznie symboliczny, nie posiada zaś charakteru odszkodowawczego.

Pkt 69. Jak już wspomniano osoby należące do mniejszość narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym mają pełne prawo wnosić o interwencje stosowne instytucje we wszelkich przypadkach łamania na szczeblu lokalnym przysługujących im praw. We wszystkich urządach wojewódzkich wyznaczone są osoby zajmujące się sprawami mniejszości narodowych i etnicznych (część w randze pełnomocników wojewodów do spraw mniejszości narodowych i etnicznych). Wszelkie tego typu sprawy można również bezpośrednio zgłaszać do Departamentu Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych MSWiA. Można je również zgłosić Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych oraz Komisja Mniejszości Narodowych i Etnicznych Sejmu RP. Sprawą, która może być odbierana przez osoby narodowości ukraińskiej jako przejaw dyskryminacji może być sprawa sprzeciwu niektórych lokalnych środowisk na terenie województwa podkarpackiego wobec formy proponowanych upamiętnień ofiar akcji „Wisła”. W sprawie tej Wojewoda Podkarpacki prowadzi szeroki dialog mający na celu ustalenie formy upamiętnień akceptowalnej zarówno przez władze gmin, na terenach których mają stanąć upamiętnienia jak i środowiska mniejszości ukraińskiej w Polsce. W dniu 29 września 2009 r. w Podkarpackim Urzędzie Wojewódzkim w Rzeszowie z inicjatywy Związku Ukraińców w Polsce zorganizowana została konferencja poświęcona kwestii cmentarzy, obiektów

sakralnych oraz upamiętnień na terenie województwa podkarpackiego, istotnych z punktu widzenia mniejszości ukraińskiej.

Pkt 70. Dnia 9 września 2009 r. nieruchomość „Ruskiej Bursy” w Gorlicach została sprzedana Stowarzyszeniu Ruska Bursa (dotychczasowemu użytkownikowi) w drodze bezprzetargowej z zastosowaniem 99 % bonifikaty. Wartość nieruchomości według wyceny wynosiła 456.261,00 złotych natomiast Stowarzyszenie zapłaciło za obiekt 4.562,61 zł. Druga strona sporu, Zjednoczenie Łemków zostało wyposażone w alternatywny budynek, zakupiony ze środków Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji (na zakup budynku ze środków MSWiA przekazano kwotę 488.000 zł). Odnośnie sprawy byłego „Domu Ludowego” jak już wspomniano w komentarzu do pkt 49 po uchwale Rady Miejskiej w Przemyślu z dnia 3 września 2009 r. sprawa jest bliska pozytywnego rozwiązania. Szacunkowa wartość nieruchomości byłego „Domu Ludowego” w Przemyślu, która ma być przekazana Związkowi Ukraińców w Polsce wynosi ponad 2.000.000 złotych. Co warte podkreślenia w 2009 roku na remont budynku byłego „Domu Ludowego” w Przemyślu przeznaczono ze środków wojewódzkiego konserwatora zabytków oraz Miasta Przemyśl kwotę 317.000 złotych. Również trwające prace remontowe w budynku Ruskiej Bursy wspierane są corocznie z budżetu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. W 2009 na ten cel przeznaczono 40.000 zł.

Pkt 71. Nie można zgodzić się z umieszczonym w tym punkcie stwierdzeniem jakoby zastosowane przy procesie przyznawania dotacji na realizację zadań służących podtrzymaniu i rozwojowi tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych oraz zachowaniu i rozwojowi języka regionalnego procedury były niemożliwe do spełnienia. Zdecydowana większość organizacji ubiegających się o dotacje, w tym małych organizacji mniejszości narodowych i etnicznych, nie ma żadnych problemów z właściwym wnioskowaniem o środki i rozliczaniem przyznanych dotacji. Procedury obowiązujące przy przyznawaniu dotacji w trybie art. 18 ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym ogłaszane są corocznie przez Ministra SWiA w *Informacji o szczegółowych zasadach postępowania przy udzielaniu dotacji na realizację zadań mających na celu ochronę, zachowanie i rozwój tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych oraz*

zachowanie i rozwój języka regionalnego. Przed ogłoszeniem treści *Informacji* jest ona konsultowana z Komisją Wspólną Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych i uzyskuje jej akceptację. Reagując na postulaty zgłaszane na forum KWRiMN Minister SWiA wydał w 2008 r. nowe zarządzenie w sprawie zasad postępowania przy udzielaniu dotacji na ochronę, zachowanie i rozwój tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych, zachowanie i rozwój języka regionalnego oraz integrację obywatelską mniejszości romskiej (Dz. Urz. Min. Spraw Wew. i Ad. z 2009 r. Nr 1, poz. 3, z późn zm.) upraszczające zgodnie z postulatami organizacji Mniejszości obowiązujące procedury. Ponadto MSWiA przez 3 kolejne lata organizowało bezpłatne szkolenia dla organizacji mniejszości narodowych i etnicznych dotyczące pozyskiwania i właściwego rozliczania przyznanych środków. Corocznie na stronach internetowych MSWiA publikowane są wszystkie dokumenty dotyczące zasad obowiązujących przy ubieganiu się o dotacje oraz ich rozliczaniu. Dodatkowo MSWiA zamieszcza na swoich stronach instrukcje umożliwiające właściwe wypełnienie wniosków o dotacje. Co istotne celem ułatwienia organizacjom mniejszości narodowych i etnicznych ubiegania się o granty oraz właściwego ich rozliczania Minister przyznaje corocznie, na podstawie przepisów art. 18 ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, dotacje podmiotowe przeznaczone na pokrycie kosztów obsługi finansowo-księgowej organizacji mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym oraz eksploatacji i najmu ich lokali. Co warte odnotowania również w przypadku przyznawanych przez Ministra dotacji na zadania celowe organizacje wnioskujące mogą w ich ramach finansować koszty koordynacji i obsługi finansowo-księgowej projektów.

Pkt 72. W związku ze stanowiskiem wyrażonym w tym punkcie należy przywołać komentarz do pkt 68.

Pkt 73. W związku ze stanowiskiem wyrażonym w tym punkcie należy przywołać komentarz do pkt 71.

Pkt 74. Jak już wspomniano w komentarzu do punktu 71 szkolenia dla organizacji mniejszości narodowych i etnicznych dotyczące pozyskiwania i właściwego rozliczania środków z budżetu państwa przeznaczonych na wsparcie działań służących podtrzymaniu i rozwojowi tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych oraz zachowaniu i rozwojowi języka regionalnego organizowane były przez MSWiA w roku 2007, 2008 i 2009. Udział w szkoleniach był bezpłatny a uczestnicy otrzymywali bezpłatne materiały szkoleniowe. Uczestnicy szkoleń spoza Warszawy (w latach 2007 i 2008) mieli zapewniony darmowy nocleg i wyżywienie. W roku 2009 celem jeszcze szerszego uczestnictwa zainteresowanych w szkoleniach zostały one przeprowadzone w Warszawie, Wrocławiu, Krakowie i Białymstoku.

ARTYKUŁ 6

Tolerancja i dialog międzykulturowy

Pkt 79. W lipcu 2008 roku decyzją Rady Ministrów na koordynatora Programu wyznaczono Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania. Dla zapewnienia właściwej realizacji i oceny *Krajowego programu przeciwdziałania dyskryminacji rasowej, ksenofobii i związanej z nimi nietolerancji*, w lutym 2009 roku powołany został też Zespół Monitorujący Program, który jest organem opiniodawczo-doradczym Prezesa Rady Ministrów. Do zadań Zespołu należy między innymi analiza *Programu* i przedstawienie propozycji zmian oraz przygotowanie założeń działań rządu stanowiących kontynuację *Programu*. Już po pierwszych dyskusjach w Zespole Monitorującym można przyjąć, że nowy program będzie znacząco różnił się od tego realizowanego w latach 2004-2009. Znacznie większą wagę należy nadać – poprzez działania edukacyjne – zwalczaniu stereotypów leżących u podstaw uprzedzeń i dyskryminacji. Dalszej pracy wymaga też na przykład usprawnienie zbierania danych o tych zjawiskach, eliminacja ich z mediów i sportu. Ponadto Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania zamierza zrealizować w latach 2009-2012 projekt systemowy w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, obejmujący szkolenia dla administracji rządowej na szczeblu centralnym i wojewódzkim w zakresie realizowania zasady równego traktowania, w tym przeciwdziałania dyskryminacji.

Celem projektu jest przygotowanie kadr dla sieci wojewódzkich pełnomocników do spraw równego traktowania. Jednym z podstawowych zadań pełnomocników ma być monitorowanie zagrożeń i naruszeń zasady równego traktowania, między innymi z powodu rasy, narodowości lub pochodzenia etnicznego.

Pkt 81. Prawa obywateli polskich należących do mniejszości narodowych i etnicznych zostały zapisane w najważniejszym obowiązującym w Polsce akcie prawnym – Konstytucji RP. Tak zapisy art. 35 Konstytucji jak i wszelkie inne uregulowania dotyczące praw osób należących do mniejszości narodowych i etnicznych włączając ustawę z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym nie są, podobnie jak w przypadku wszelkich innych obowiązujących w Polsce uregulowań prawnych, uwarunkowane polityką innych państw wobec swoich obywateli. Wszelkie ewentualne działania próbujące warunkować politykę wobec mniejszości narodowych zasadą wzajemności są niezgodne z obowiązującym prawem i polityką prowadzoną przez Rząd RP.

Pkt 82. Artykuł 18 ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym stanowi, iż dotacje przyznawane corocznie z budżetu Ministra SWiA mogą być również przekazywane na realizację zadań służących propagowaniu wiedzy o mniejszościach. Corocznie wśród dofinansowanych zadań znajdują się te, które służą realizacji tego celu.

Pkt 83. Działania takie prowadzone są w ramach realizowanego obecnie *Krajowego programu przeciwdziałania dyskryminacji rasowej, ksenofobii i związanej z nimi nietolerancji*. W ramach zadań Programu nałożonych na Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji skutecznie przeprowadzono szereg działań służących eliminacji rasizmu i ksenofobii z życia społecznego, między innymi:

- problematykę praw człowieka, w tym zagadnień dyskryminacji, włączono do programów kształcenia Policji i Straży Granicznej na wszystkich poziomach kształcenia;

- opracowywano i upowszechniano materiały dydaktyczne kształtujące postawy antyrasistowskie oraz zwalczające ksenofobię i nietolerancję dla Policji i Straży Granicznej;
- dwukrotnie przeprowadzono monitoring polskiej prasy i publikacji pod kątem występowania treści rasistowskich, ksenofobicznych i antysemickich;
- na zlecenie MSWiA prowadzone było poradnictwo obywatelskie w sprawach dotyczących dyskryminacji z powodu pochodzenia etnicznego lub narodowości;
- przeprowadzano szkolenia w zakresie problematyki tolerancji i społeczeństwa otwartego dla przedstawicieli administracji rządowej, a także – w ograniczonym zakresie – samorządowej.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji współpracuje z organizacjami zaangażowanymi w realizację tego *Programu*. Ponadto, dla zapewnienia właściwej oceny realizacji *Krajowego programu przeciwdziałania dyskryminacji rasowej, ksenofobii i związanej z nimi nietolerancji* w lutym 2009 roku powołany został Zespół Monitorujący Program, który jest organem opiniodawczo-doradczym Prezesa Rady Ministrów – pierwsze posiedzenie Zespołu odbyło się w marcu 2009 roku. Do zadań Zespołu należy między innymi analiza *Programu* i przedstawienie propozycji zmian oraz przygotowanie założeń działań rządu stanowiących kontynuację *Programu*. W skład Zespołu wchodzi m.in. przedstawiciele MSWiA, a także innych resortów i instytucji realizujących *Program* oraz przedstawiciele wybranych organizacji pozarządowych (Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Stowarzyszenie Nigdy Więcej, Stowarzyszenie przeciw Antysemityzmowi i Ksenofobii – Otwarta Rzeczpospolita, Fundacja Polskie Forum Migracyjne, Stowarzyszenie Pro Humanum). Przewodniczącym Zespołu Monitorującego jest Pełnomocnik Rządu ds. Równego Traktowania. Zagadnienia ochrony praw człowieka i zwalczania dyskryminacji, podjęte przez MSWiA w ramach realizacji *Programu* na stałe weszły do szkoleń pracowników i funkcjonariuszy służb. Jako jeden z przykładów programów podnoszących skuteczność działań Policji należy wskazać *Program zwalczania przestępstw na tle nienawiści dla funkcjonariuszy organów ochrony porządku publicznego* (ang. *Law Enforcement Officer Programme on Combating Hate Crime – LEOP*) - prowadzony we współpracy z MSWiA i ODIHR-OBWE - aktualnie jest

w fazie wdrażania. W ramach programu przewidziano szkolenia kaskadowe skierowane do policjantów-trenerów, a następnie do funkcjonariuszy Policji. Założeniem *Programu* jest przekazanie wiedzy teoretycznej i praktycznej z zakresu podstaw prawnych (międzynarodowych i krajowych) przestępstw z nienawiści, dyskryminacji, kształtowania umiejętności współpracy ze środowiskiem wielokulturowym i prowadzenia w nim postępowań, zapobiegania i reagowania na przestępstwa z nienawiści oraz ich dokumentowania. *Program* już został zatwierdzony przez Komendanta Głównego Policji. Szkolenia dla trenerów rozpoczną się w listopadzie 2009 r., a następnie będą prowadzone w komendach wojewódzkich Policji. Ponadto, we wszystkich Komendach Wojewódzkich (Stołecznej) Policji organizowanych jest wiele różnorodnych szkoleń, konferencji oraz innych przedsięwzięć służących szeroko pojętej ochronie praw człowieka. Przedsięwzięcia te można podzielić na dwie grupy:

– wewnętrzne: szkolenia i doskonalenia zawodowe.

Tematyka tych przedsięwzięć obejmuje m.in.: dyskryminację rasową, antysemityzm, zagadnienia romskie, integrację uchodźców, handel ludźmi, zakaz tortur, kontakt z ofiarami przestępstw. Komendy publikują także wiele przeznaczonych dla policjantów materiałów poświęconych tematyce praw człowieka;

– zewnętrzne: akcje mające na celu zapobieganie i zwalczanie przestępstw.

Do głównych przedsięwzięć w tym zakresie należą: propagowanie informacji o działalności Pełnomocników ds. Ochrony Praw Człowieka w Policji (także w internecie), utrzymywanie na poziomie lokalnym stałych kontaktów z organizacjami mniejszości (wymiana informacji, budowa zaufania), spotkania w szkołach i promowanie postaw antydyskryminacyjnych, wzmożone patrolowanie miejsc szczególnie narażonych na przestępstwa, także o charakterze rasistowskim (np. miejsc gromadzenia się ludzi, cmentarzy mniejszościowych), współpraca z władzami uczelni i organizacjami studenckimi w zakresie przeciwdziałania dyskryminacji studentów innej rasy czy narodowości, spotkania ze społecznościami lokalnymi z terenów funkcjonowania ośrodków dla cudzoziemców, prelekcje dla cudzoziemców (studenci, uchodźcy).

Obecnie trwają prace nad pełnym sprawozdaniem z realizacji *Krajowego Programu* w latach 2004-2009, sporządzanym na podstawie materiałów nadesłanych przez

instytucje realizujące poszczególne zadania. Rząd jest zdecydowany kontynuować *Program przeciwdziałania dyskryminacji rasowej, ksenofobii i związanej z nimi nietolerancji*. Jednym z zadań powołanego w 2009 r. Zespołu Monitorującego Krajowy program przeciwdziałania dyskryminacji rasowej, ksenofobii i związanej z nimi nietolerancji jest przygotowanie założeń działań rządu stanowiących kontynuację Programu. Wstępnie zakłada się, że będzie on obejmować lata 2010-2013. Ponadto ze względu na kluczową rolę, jaką w zwalczaniu rasizmu, ksenofobii i związanej z nimi nietolerancji pełni system oświaty i w związku z wprowadzeniem nowej podstawy programowej oraz nowych podręczników, Pełnomocnik Rządu ds. Równego Traktowania zwrócił się z prośbą do Ministra Edukacji Narodowej o przekazanie zespołowi ekspertów pracującemu nad przygotowaniem nowych podręczników zlecenia analizy tych podręczników pod kątem równego traktowania oraz przeciwdziałania dyskryminacji ze względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, narodowość, religię lub wyznanie, poglądy polityczne, wiek, orientację seksualną, stan cywilny i rodzinny. W odpowiedzi Minister Edukacji Narodowej wystąpił do wszystkich rzeczoznawców podkreślając konieczność analizy treści znajdujących się w podręcznikach pod kątem równego traktowania oraz przeciwdziałania dyskryminacji.

Pkt 84. W związku ze stanowiskiem wyrażonym w tym punkcie należy przywołać komentarz do pkt 81.

Pkt 85. Jak już wspomniano przebywające na terenie RP osoby nieposiadające obywatelstwa polskiego lub utożsamiające się z grupami niebędącymi mniejszościami narodowymi lub etnicznymi na ogólnych zasadach korzystają również z ochrony przepisów zakazujących dyskryminacji na tle rasowym i narodowościowym oraz z wolności kultywowania i rozwijania swojej tożsamości kulturowej i języka. W opinii władz polskich nie zachodzi konieczność dodatkowego objęcia tych osób zapisami Konwencji. Nie oznacza to oczywiście, iż władze nie są otwarte na prowadzenie dialogu z przedstawicielami tych osób dotyczącego ich sytuacji i statusu.

Wysiłki zmierzające do zwalczania wrogości lub przemocy na tle etnicznym

Pkt 89. Odnosząc się do monitoringu mediów pod kątem rozpowszechniania treści rasistowskich, ksenofobicznych i antysemickich należy stwierdzić, iż monitoring taki jest na bieżąco prowadzony przez wyspecjalizowane organa administracji (Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania, Zespół Monitorowania Rasizmu i Ksenofobii MSWiA). W przypadku natrafienia na treści o charakterze rasistowskim i antysemickim, lub uzyskania od obywateli tego typu sygnałów są one niezwłocznie przekazywane Policji celem podjęcia stosownych działań. Ponadto Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji dwukrotnie (w latach 2007 i 2008) zleciło Poznańskiemu Centrum Praw Człowieka Instytutu Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk opracowanie raportu *Monitorowanie treści rasistowskich, ksenofobicznych i antysemickich w polskiej prasie*. Było to jedno z zadań zapisanych w *Krajowym programie przeciwdziałania dyskryminacji rasowej, ksenofobii i związanej z nimi nietolerancji 2004-2009*. Odnosząc się do postawionego zarzutu dotyczącego łatwej dostępności wspomnianych materiałów i bezkarności osób je zamieszczających zauważyć należy, że jak wynika z informacji przekazanych przez Ministerstwo Sprawiedliwości informacje statystyczne nie potwierdzają tezy o „swobodnym obiegu na rynku materiałów o treści antysemickiej”. W przypadku powzięcia informacji o przestępstwie ściganym z urzędu z art. 256 czy też 257 *Kodeksu karnego* czy to w formie wydawnictwa książkowego, prasowego czy też publikacji na stronach internetowych treści o charakterze rasistowskim wdrażane są postępowania przygotowawcze. Podobnie ścigane są czyny polegające na malowaniu „graffiti” o treściach propagujących faszyzm czy też treści, które można uznać za nawołujące do nienawiści na tle rasowym, narodowościowym czy wyznaniowym bądź znieważające z tych powodów osobę lub grupę ludności. Prowadzone są również postępowania w sprawach o przestępstwa związane z propagowaniem faszyzmu, nawoływaniem do nienawiści na tle rasowym, narodowościowym czy wyznaniowym, bądź też o znieważenia z tych powodów w tekstach piosenek. Najważniejszym elementem zwalczania tego typu zachowań jest bez wątpienia energiczne działanie Policji w przypadku otrzymania zgłoszenia. Jeśli zatem przypadek taki nie zostaje zgłoszony przez obywatela (również za pośrednictwem organizacji pozarządowych albo przez ich przedstawicieli) nie ma możliwości podjęcia stosownej interwencji w związku z naruszeniem art. 256 lub 257 *kk*. Stwierdzić należy, że wszystkie zgłoszone przypadki zdarzeń znieważenia lub wynikających z nienawiści rasowej lub na tle

narodowościowym (w tym również zgłaszane przez internautów) są badane i ścigane przez Policję we współpracy z Prokuraturą. Pokazują to sprawozdania Prokuratury Krajowej dotyczące spraw z pobudek rasistowskich lub ksenofobicznych prowadzonych przez prokuratury (tj. w latach 2007 - 2008). W wypadku zdarzeń, wynikających z nawoływania do nienawiści na tle rasowym lub narodowościowym występujących na portalach internetowych, policjanci podejmują czynności operacyjne zmierzające m.in. do ustalenia osób odpowiedzialnych za tego typu działalność. Działania Policji w tym zakresie są jednak utrudnione ze względu na to, że część serwisów zawierających mowę nienawiści umieszczana jest na serwerach zainstalowanych na terenie krajów, z którymi współpraca w zakresie ścigania tego typu przestępstw jest ograniczona ze względu na obowiązujące tam przepisy (m.in. USA, Korea, Malezja). Często nawet w przypadku zidentyfikowania tego typu serwera administratorzy (operatorzy IP lub administratorzy odpowiedzialni za kolokacje serwerów) wyjaśniają, że nie rejestrują połączeń albo nie posiadają urządzeń i oprogramowania do tego typu rejestracji. Ponadto stwierdzono korzystanie przez samych zarządzających witrynami (zawierającymi omawiane treści) z serwisów anonimizujących połączenia internetowe (serwery pośredniczące Proxy, sieci typu TOR), co praktycznie uniemożliwia dokonanie jakichkolwiek ustaleń, gdyż połączenie administratora z serwisem jest przekierowywane przez kilka lub kilkanaście państw o odmiennym i często wzajemnie wykluczającym się prawodawstwie albo wręcz braku regulacji.

Pkt 90. Wobec obowiązującej w polskim prawie konstytucyjnym zasady dyskontynuacji prac parlamentarnych, *rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw* (druk sejmowy nr 1756), pomimo skierowania go w maju 2007 r. do Sejmu RP V kadencji - nie stał się przedmiotem prac legislacyjnych Sejmu obecnej kadencji. Aktualnie trwają prace nad poselskim projektem *ustawy o zmianie ustawy - Kodeks karny* (druk sejmowy nr 1288), który przewiduje rozwiązania zbliżone do powołanego wyżej projektu rządowego. Pierwsze czytanie przedmiotowego projektu odbyło się w Sejmie RP w dniu 17 grudnia 2008 r., po czym został on skierowany do dalszych prac w Komisji Nadzwyczajnej do spraw zmian w kodyfikacjach. Rząd, dostrzegając istnienie przesłanek przemawiających za poszerzeniem zakresu kryminalizacji wynikającego z art. 256 *kk*, w przygotowanym

stanowisku, wnosił o skierowanie omawianego projektu do dalszych prac legislacyjnych. Powołana przez Komisję Nadzwyczajną, Podkomisja Stała do Nowelizacji Prawa Karnego, rozpatrująca projekty rządowe i poselskie nowelizacji kodeksów karnych, w swoim sprawozdaniu objęła nowelizację art.256 *kk* poprzez dodanie paragrafów 2-4. Nowelizacja wprowadza penalizację zachowań polegających na produkowaniu, utrwalaniu, sprowadzaniu, nabywaniu, przechowywaniu, posiadaniu, prezentowaniu, przewożeniu lub przesyłaniu w celu rozpowszechniania dźwięku, nagrania lub innego przedmiotu zawierającego treści propagujące faszystowski lub inny totalitarny ustrój państwa lub nawołujące do nienawiści na tle różnic narodowościowych, etnicznych, rasowych, wyznaniowych albo ze względu na bezwyznaniowość. Wprowadzono również kontratyp wyłączający przestępność opisanych wyżej zachowań, jeżeli podejmowane są wyłącznie dla celów kulturalnych, historycznych lub edukacyjnych

Pkt 91. Jak już wspomniano większa liczba odnotowanych w statystykach wykroczeń o charakterze rasistowskim i antysemitycznym, które zostały zgłoszone Policji, zarówno przez organizacje pozarządowe, jak i samych poszkodowanych, nie jest równoznaczna ze wzrostem liczby tego typu incydentów. Należy bowiem wziąć pod uwagę większą wrażliwość Policji i prokuratury na tego typu zjawiska. Należy ponadto odnotować wzrost świadomości społecznej w zakresie konieczności karania czynów popełnianych z pobudek rasistowskich, jak również czynów zabronionych i możliwości skutecznego egzekwowania praw osób należących do mniejszości narodowych i etnicznych. Poza tym wzrost liczby spraw zgłaszanych do organów ścigania może świadczyć o tym, że wzrasta do nich zaufanie wśród osób należących do mniejszości narodowych i etnicznych. Jednakowoż należy podzielić opinie, iż każdy tego rodzaju przypadek budzi najwyższy sprzeciw i należy go z całą surowością ścigać. Odnosząc się do spraw zwalczania i karania przypadków profanacji cmentarzy istotnych dla mniejszości narodowych oraz zachowań antysemitycznych nadmienić należy, iż celem zwalczania tego typu zjawisk policjanci służb patrolowych w codziennej służbie są kierowani w rejon cmentarzy w celu przeciwdziałania aktom wandalizmu bądź profanacji nekropolii. Ponadto, prowadzone są liczne szkolenia dla policjantów, obejmujące swą tematyką wspomniane zagadnienia. Jednostkom organizacyjnym Policji przekazuje się pełen wykaz miejsc pochówku, pomników i zabytków mniejszości, bądź też wykazy

zabytków ruchomych i nieruchomości oraz zdjęcia fotograficzne najcenniejszych eksponatów, znajdujących się na terenie ich działania. Policja zacieśnia współpracę z konserwatorami zabytków, przedstawicielami Kościoła, związków wyznaniowych, gmin żydowskich, samorządów lokalnych, administratorami cmentarzy. W Komendach Wojewódzkich Policji i Komendzie Stołecznej realizowany jest *Plan działań w zakresie intensyfikowania działań antydyskryminacyjnych oraz ochrony zabytków i cmentarzy mniejszości z szacunku dla nich, i w celu ochrony wspólnego dziedzictwa na lata 2008 – 2009*.

Pkt 92. Odnosząc się do sprawy incydentów o charakterze rasistowskim i antysemickim należy ponownie zauważyć, iż od 2008 r. można zauważyć stały wzrost liczby postępowań prowadzonych w sprawach o przestępstwa popełnione na tle rasistowskim. Jednakże w tym samym okresie znacznie wzrosła też wykrywalność tego rodzaju przestępstw i liczba kierowanych w związku z tym do sądów aktów oskarżenia. W latach 2000-2003 skierowano łącznie 7 aktów oskarżenia, w 2004 - 6 aktów oskarżenia, 2005-7, 2006-12, 2007 - 19 i dwie sprawy w trybie przyspieszonym, który to tryb nie wymaga formalnego sporządzenia aktu oskarżenia, w 2008 - skierowano 28 aktów oskarżenia, a w I kwartale 2009 - skierowano 5 aktów oskarżenia. Wzrost liczby postępowań wynika przede wszystkim z uwrażliwienia społeczeństwa na wszystkie zjawiska związane z nietolerancją i dyskryminacją oraz ze zgłaszaniem wszystkich incydentów do organów ścigania. Wynika także z reagowania przez społeczeństwo i organy ścigania na informacje medialne o takich zdarzeniach, czego wynikiem jest wdrażanie większej liczby postępowań z urzędu.

Pkt 93. Nie można zgodzić się z zamieszczonym w tym punkcie stwierdzeniem jakoby zjawiska rasizmu, antysemityzmu i ksenofobii były na polskich stadionach czymś powszechnym i bezkarnym. Należy zauważyć, iż niektóre wskazane w opinii Komitetu Doradczego środki, jak wydalenie ze stadionu, zakaz wstępu, mecze rozgrywane bez udziału publiczności, były już realizowane pod rządami ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. *o bezpieczeństwie imprez masowych* (Dz. U. z 2005 r. Nr 108, poz. 909 z późn. zm.). Należy jednak podkreślić, że środki te nie były związane bezpośrednio z przeciwdziałaniem rasizmowi, ksenofobii i nietolerancji, a dotyczyły ogólnych zasad związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa imprez masowych.

Od dnia 1 sierpnia br. obowiązuje ustawa z dnia 20 marca 2009 r. *o bezpieczeństwie imprez masowych* (Dz. U. Nr 62, poz. 504). Ustawa ta wprowadziła dodatkowe rygory jak np. obowiązek organizatora meczu piłki nożnej zapewnienia identyfikacji osób uczestniczących w tej imprezie, czy tzw. zakaz klubowy. Podobnie jak w przypadku poprzednio obowiązującej ustawy *o bezpieczeństwie imprez masowych*, wskazane środki mają zastosowanie nie tylko do zachowań wskazanych w Rekomendacji Nr. R(2001)6 Komitetu Ministrów Rady Europy dla państw członkowskich, ale mają charakter ogólny, służący zapobieganiu naruszeniom i zabezpieczeniu właściwego przebiegu imprez. Ponadto wspomniane zadania są również istotnym elementem działań Polskiego Związku Piłki Nożnej. Uchwalony przez Polski Związek Piłki Nożnej *Regulamin Dyscyplinary*, który jest stosowany m.in. wobec klubów zrzeszonych w PZPN, zawodników i trenerów, sankcjonuje przewinienia związane z zjawiskiem rasizmu i antysemityzmu na stadionach piłkarskich. Zapisy Regulaminu przewidują, że kluby, zawodnicy, trenerzy, działacze, licencjonowani organizatorzy imprez piłkarskich mogą otrzymać kary: finansową, zakazu rozgrywania meczów z udziałem publiczności, zakazu udziału dla zorganizowanych grup kibiców w meczach wyjazdowych lub okresowej dyskwalifikacji w przypadku wymienionych przewinień.

Regulamin ustala kary m.in. za:

- a) wnoszenie okrzyków o treści rasistowskiej, faszystowskiej, antysemitowskiej, nacjonalistycznej,
- b) znieważanie lub obrażanie grupy osób lub poszczególnej osoby z powodu przynależności narodowej, rasowej, etnicznej, wyznaniowej albo z powodu bezwyznaniowości, popełnienie jakiegokolwiek innego aktu dyskryminującego lub pogardliwego w stosunku do wskazanych osób,
- c) wywieszenie przez kibiców transparentów, flag lub innych podobnych przedmiotów zawierających dyskryminujące bądź pogardliwe treści.

Dodatkowo, zgodnie z „*Regulaminem w zakresie bezpieczeństwa podczas rozgrywek organizowanych przez PZPN i Ekstraklasa S.A.*”, przyjętym uchwałą Zarządu PZPN nr X/110 z dnia 10 lipca 2007 roku, organizatorzy rozgrywek piłki nożnej Polskiego Związku Piłki Nożnej oraz Ekstraklasy S.A. powinni stosować, opracowany przez UEFA, „*Dziesięciopunktowy Plan Działania przeciwko Rasizmowi w Zawodowych Klubach Piłkarskich*”. W celu zwiększenia skuteczności w przeciwdziałaniu zjawisk

rasizmu, ksenofobii i nietolerancji na stadionach piłkarskich, Zarząd Polskiego Związku Piłki Nożnej podjął w dniu 29 maja 2009 roku uchwałę w sprawie szczegółowych zasad eksponowania transparentów, flag, „banerów” lub innych podobnych przedmiotów na zawodach piłkarskich. Zapisy wymienionej uchwały wprowadzają procedurę eksponowania transparentów, flag i „banerów” oraz zabraniają m.in. prezentowania albo eksponowania napisów, symboli, rysunków wyrażających treści:

- a) totalitarne, faszystowskie, rasistowskie,
- b) nawołujące do nietolerancji, szowinizmu, ksenofobii,
- c) obrażające jakikolwiek klub lub jego przedstawicieli.

Ponadto Ministerstwo Sportu i Turystyki wraz z innymi instytucjami (w tym Stowarzyszeniem „Nigdy Więcej” - członkiem-założycielem europejskiej federacji *Football Against Racism in Europe (FARE)*, będącej oficjalnym partnerem UEFA realizującym projekty związane ze zwalczaniem postaw rasistowskich w środowisku piłkarskim) realizuje liczne działania w zakresie podnoszenia świadomości na temat problemu zjawisk patologicznych w sporcie oraz podejmuje inicjatywy mające zachęcać kibiców do postaw potępiających przypadki rasizmu i antysemityzmu w sporcie.

Pkt 94. W związku ze stanowiskiem wyrażonym w tym punkcie należy przywołać komentarze do pkt 83 i 89. Wskazać również należy, że od 2004 roku w Policji funkcjonuje sieć pełnomocników ds. ochrony praw człowieka, realizujących swoje zadania na poziomie Komendy Głównej Policji, komend wojewódzkich oraz szkół policyjnych. Zadaniem pełnomocników jest m. in. upowszechnianie i propagowanie wśród policjantów problematyki ochrony praw człowieka, monitorowanie wszelkich zdarzeń o charakterze dyskryminacyjnym oraz inicjowanie i koordynowanie antydyskryminacyjnych przedsięwzięć Policji. Ważną częścią działalności pełnomocników jest działalność szkoleniowa realizowana w ramach lokalnego doskonalenia zawodowego policjantów. Pełnomocnicy KWP/KSP ds. Ochrony Praw Człowieka prowadzą szkolenia dla funkcjonariuszy na tematy dotyczące przeciwdziałaniu zjawiskom dyskryminacji rasowej i przestępstw z nienawiści. W ramach odpraw do służby policjanci otrzymują szczegółowe zadania do wykonania w zakresie stałego rozpoznawania środowisk nacjonalistycznych, rasistowskich, itp.,

polegające na podejmowaniu zdecydowanych reakcji w przypadku ujawnienia działań, godzących w dobro jakiegokolwiek grupy społecznej, narodowościowej lub religijnej. Pełnomocnicy utrzymują również kontakt z przedstawicielami mniejszości narodowych i etnicznych zamieszkujących dany teren, monitorują zgłoszenia i sposób prowadzenia postępowań w sprawach, w których istnieje uzasadnione podejrzenie działania sprawcy z motywów rasistowskich, ksenofobicznych bądź innego rodzaju wrogości czy niechęci do danej grupy społecznej (w tym przestępstwa z nienawiści). W swoich działaniach Pełnomocnicy współpracują z Zespołem Monitorowania Rasizmu i Ksenofobii MSWiA, Biurem Rzecznika Praw Obywatelskich a także Helsińską Fundacją Praw Człowieka. Współpraca ta polega w szczególności na dostarczaniu informacji o zgłoszonych do Policji zdarzeniach na tle dyskryminacyjnym, a także sposobie postępowania Policji w takich przypadkach. Podobna struktura nieetatowych pełnomocników ds. ochrony praw człowieka została w 2008 r. utworzona w komendzie Głównej Straży Granicznej.

Pkt 95. W związku ze stanowiskiem wyrażonym w tym punkcie należy przywołać komentarz do pkt 89 zapewniając jednocześnie, iż władze zamierzają nadal dokładać wszelkich starań, aby wszelkie przejawy działań o charakterze rasistowskim, antysemickim i ksenofobicznym były z całą surowością ścigane.

Pkt 96. Władze nadal zamierzają intensyfikować środki podnoszące świadomość urzędników, instytucji egzekwowania prawa, mediów oraz sądownictwa w zakresie przeciwdziałania dyskryminacji. Odnośnie dotychczas przeprowadzonych działań wskazać należy, że systematycznie prowadzone są szkolenia dla funkcjonariuszy publicznych (Policja i słuchacze szkół policyjnych, Straż Graniczna, Służba Celna, Służba Więzienna) oraz pracowników wymiaru sprawiedliwości i przedstawicieli zawodów prawniczych (adwokaci, radcowie prawni, prokuratorzy, aplikanci sędziowski, prokuratorscy, adwokacy i radcowscy). Jako przykład takich szkoleń wymienić należy projekt *Rola prokuratorów w skutecznym przeciwdziałaniu dyskryminacji* współfinansowany ze środków Wspólnotowej Inicjatywy Equal, w ramach którego przeprowadzono szkolenia antydyskryminacyjne dla prokuratorów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania dyskryminacji z powodu rasy, pochodzenia etnicznego, religii i wyznania, wieku oraz orientacji seksualnej. Innym

przykładem jest seminarium szkoleniowe *Policyjne forum przeciwko dyskryminacji*, które zorganizowane zostało w 2008 r. przez MSWiA, Komendę Główną Policji oraz Szkołę Policji w Słupsku w ramach *Programu zwalczania przestępstw na tle nienawiści dla funkcjonariuszy ochrony porządku publicznego*, koordynowanego przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, a zainicjowanego przez OBWE-ODIHR. Po zatwierdzeniu przez Komendanta Głównego Policji programu szkoleń kaskadowych (poziom centralny - poziom wojewódzki) w ramach ww. *Programu* w październiku 2009 r. rozpoczną się szkolenia w Szkole Policji w Legionowie. Niezależnie od powyższego prowadzone są szkolenia kandydatów na policjantów w ramach służby przygotowawczej oraz Policjantów w ramach kształcenia ustawicznego w formie krótkich kursów. Na uwagę zasługują też szkolenia zorganizowane dla funkcjonariuszy Straży Granicznej, takie jak np. szkolenia dotyczące różnic kulturowych, religijnych, pochodzenia uchodźców, traumy wojennej, szoku kulturowego zorganizowane przez Fundację „Ocalenie” czy też szkolenie w ramach programu Phare Access 2003 na temat: Poprawa komunikacji i umiejętności rozwiązywania konfliktów w ośrodkach strzeżonych w Polsce i na Węgrzech. Innym przykładem są szkolenia z zakresu etyki zawodowej dla funkcjonariuszy celnych zawierają zagadnienia związane z przeciwdziałaniem rasizmowi, ksenofobii i związanej z nimi nietolerancji, na których w latach 2005 – 2009 w izbach celnych wschodniej granicy Unii Europejskiej przeszkolono z tej tematyki 1650 funkcjonariuszy celnych. Z kolei komendy Policji prowadzą w szkołach działalność profilaktyczną polegającą na spotkaniach z młodzieżą i propagowaniu postaw tolerancyjnych. Dla przykładu, w Komendzie Wojewódzkiej Policji w Szczecinie w ramach programu *Bezpieczna Szkoła* prowadzone były szkolenia dla młodzieży, pedagogów, nauczycieli i rodziców (wywiadówki profilowane) pod kątem edukacji w tym zakresie. W ramach realizowanego Policyjnego Studium Bezpieczeństwa (inicjatywa profilaktyczna Komendy Wojewódzkiej Policji w Szczecinie) prowadzono wykłady na temat propagowania treści faszystowskich, mowy nienawiści, symboli faszystowskich. W Szczecinie w ramach programu *Kibic na medal* odbyła się konferencja pt. *Stop agresji na stadionach*, w której ramach ujęto zagadnienie naruszenia praw człowieka w kontekście propagowania treści faszystowskich i rasistowskich na stadionach. W ramach tego programu zaplanowane są również szkolenia dla nauczycieli wychowania fizycznego i trenerów szkolnych na temat

mowy nienawiści. Podobne działania przeprowadzano także na terenie innych województw.

Pkt 98. W związku ze stanowiskiem wyrażonym w tym punkcie należy przywołać komentarze do pkt 93 oraz nadmienić, iż odnośnie podnoszenia świadomości społecznej oraz propagowania wśród kibiców postaw piętnujących rasizm podjęto dotychczas szereg działań mających definitywnie usunąć zjawisko rasizmu i ksenofobii z terenu imprez sportowych. Przykładowo Ministerstwo Sportu i Turystyki wraz z innymi instytucjami realizuje działania w zakresie podnoszenia świadomości na temat problemu zjawisk patologicznych w sporcie oraz podejmuje inicjatywy mające zachęcać kibiców do postaw potępiających przypadki rasizmu i antysemityzmu w sporcie. W lutym 2009 r. podpisany został list intencyjny między spółką PL.2012 a Stowarzyszeniem „Nigdy Więcej”, które zobowiązuje obie strony do współdziałania przy realizacji następujących celów:

- a) przeprowadzenie informacyjnej kampanii społecznej w latach poprzedzających turniej UEFA EURO 2012,
- b) przeprowadzanie wzajemnych konsultacji dotyczących merytorycznej zawartości wspieranych przez Spółkę i Stowarzyszenie programów i akcji o charakterze pedagogicznym i edukacyjnym,
- c) stworzenie platformy współpracy ze wszystkimi zainteresowanymi podmiotami, w szczególności z miastami gospodarzami Euro 2012,
- d) przygotowanie personelu zaangażowanego w bezpieczny przebieg UEFA EURO 2012™ do odpowiedniego reagowania na incydenty natury rasistowskiej lub ksenofobicznej.

W ramach współpracy spółka PL.2012 zaangażowana była m.in. w przeprowadzenie Antyrasistowskich Mistrzostw Polski w Piłce Nożnej, organizowanych przez Stowarzyszenie „Nigdy Więcej” podczas tegorocznego Festiwalu Woodstock. Zaplanowane jest wspólne opracowanie listy symboli o charakterze rasistowskim i ksenofobicznym używanych przez ugrupowania ekstremistyczne na terenie całej Europy. Lista ta będzie podstawą dodatkowych szkoleń dla stewardów podczas UEFA EURO 2012, których celem będzie przygotowanie personelu zatrudnionego na stadionach i w Strefach Kibiców do właściwego rozpoznawania i adekwatnego reagowania na przypadki użycia przez kibiców zakazanej symboliki. Podczas turnieju UEFA EURO 2012 Stowarzyszenie „Nigdy Więcej” prowadzi będzie kampanię

antyrasistowską na terenie miast gospodarzy Euro 2012. Obecnie planowana jest współorganizacja kampanii *Wykopmy rasizm ze stadionów*. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji prowadzi szereg programów profilaktycznych w celu podniesienia świadomości społecznej na temat problemu czynów rasistowskich i antysemitowskich przed, w trakcie, i po meczach piłki nożnej oraz zachęcania kibiców do potępiania postaw i zachowań rasistowskich. Przykładem może być podpisanie w dniu 5 listopada 2008 r. w Centralnym Ośrodku Sportu w Warszawie Porozumienia pomiędzy czterema Ministrami (Spraw Wewnętrznych i Administracji, Sportu i Turystyki, Edukacji Narodowej oraz Zdrowia) dotyczącego współpracy przy wdrażaniu programu *Przeciwdziałanie poprzez sport agresji i patologii wśród dzieci i młodzieży*. Ponadto realizowane są programy lokalne, w tym m.in.:

- program *Pseudokibic* (Rzeszów)- prelekcje i dyskusje z udziałem Policji, straży miejskiej, piłkarzy i kibiców przeciwnych sobie drużyn
- program *Kibic z klasą* (Sosnowiec) spotkania i dyskusje z udziałem Policji, straży miejskiej, piłkarzy i kibiców oraz omówienie postaw chuligańskich i sankcji z tym związanych.
- program *Kibic* (Warszawa) – zajęcia edukacyjne kształtujące nawyki poprawnego i właściwego zachowania kibiców spotkania z piłkarzami i kibicami, prezentacja właściwego zachowania się kibiców,
- program *Potrafę kibicować – EURO 2012* (powiat Mikołów) spotkania z piłkarzami z projekcją multimedialną (film pokazujący dwa „sposoby” kibicowania).

Działania służące eliminacji zjawisk ksenofobii, rasizmu i antysemityzmu z terenu imprez sportowych będą również kontynuowane w latach następnych.

Pomniki ofiar wojny

Pkt 102. Wyjaśnić należy, iż w Białymstoku nie planuje się wzniesienia upamiętnienia „ofiar białoruskich” „zabitych przez wojsko polskie lub polskie formacje paramilitarne podczas II wojny światowej i w jej następstwie”, jak sugeruje treść tego punktu. Jak można się domyślać autorom Opinii chodziło o budowane obecnie w Białymstoku,

w formie przycerkiewnej kapliczki upamiętnienie poświęcone prawosławnym mieszkańcom Białostoczczyzny - zabitym, zamordowanym, zaginionym i zamęczonym w latach 1939-56. Ani zakres tematyczny i czasowy upamiętnienia, ani deklaracje członków komitetu budowy, ani też treść tablicy planowanego upamiętnienia („Prawosławnym ofiarom II wojny światowej, męczennikom za wiarę i narodowość w latach 1939- 1956, świętym ziemi podlaskiej”) w żadnej mierze nie upoważniają do interpretacji zastosowanej w tym punkcie Opinii przez jej autorów.

Pkt 103. Pierwsze zadanie zawarte w tym punkcie jest całkowicie nieprawdziwe. Jest ono nie tylko niezgodne z prawdą historyczną, ale także z wydarzeniami z ostatnich lat. W rzeczywistości bowiem, wspomniane pomniki upamiętniają nie ofiary, ale bojowników Ukraińskiej Powstańczej Armii - organizacji militarnej związanej z Organizacją Ukraińskich Nacjonalistów. Opisywane w tym punkcie napięcia dotyczące tych upamiętnień wynikały z innej oceny faktów historycznych. Proponowane przez organizacje mniejszości ukraińskiej upamiętnienia budziły sprzeciw środowisk lokalnych, które często doświadczyły okrucieństw wojny ze strony osób lub organizacji, którym miałyby być poświęcone wspomniane upamiętnienia. Ponadto nadmienić należy, iż zdanie to odnosi się do kwestii, które zostały już rozstrzygnięte. Cmentarze w wymienionych miejscowościach zostały już uporządkowane, albo też dokonano ekshumacji zwłok na cmentarze położone w innych miejscowościach. Odnośnie przytoczonych w tym punkcie zastrzeżeń niektórych przedstawicieli mniejszości wobec upamiętnień w Berżnikach i Zakopanem należy zauważyć, iż upamiętnienia te powstały z inicjatywy środowisk lokalnych. Sprzeciw niektórych organizacji mniejszości wobec wspomnianych upamiętnień wynika w znacznej mierze z innej oceny wydarzeń historycznych. W przypadku upamiętnienia w Berżnikach nadmienić należy, iż powstało ono na gruncie prywatnym i władze nie miały żadnego wpływu na fakt jego ustawienia.

Pkt 104. Rządowy projekt ustawy o miejscach pamięci narodowej zakłada utworzenie Urzędu Ochrony Pamięci Narodowej, w który zostanie przekształcone obecne Biuro Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa. Sama Rada OPWiM w zredukowanej formie zachowana zostanie jako społeczny organ ekspercki o funkcjach doradczych przy nowo powstałym Urzędzie.

Pkt 105. Władze polskie stale prowadzą dialog dotyczący upamiętnień istotnych dla mniejszości narodowych i etnicznych. Dialog ten ma na celu wypracowanie rozwiązań satysfakcjonujących zarówno środowiska mniejszości narodowych i etnicznych, jak i osoby narodowości polskiej zamieszkałe na terenach planowanych upamiętnień. Wypracowane rozwiązania muszą pozostawać w zgodzie z obowiązującym prawem i prawdą historyczną. Dialog prowadzony jest zarówno na forum Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych jak i na szczeblu województw – szczególnie należy tu wskazać na inicjatywy podejmowane przez Wojewodów Opolskiego i Podkarpackiego. Jednocześnie należy podkreślić, iż w przypadku gdy planowane przez mniejszości narodowe i etniczne upamiętnienia budzą sprzeciw środowisk lokalnych Rada Ochrony Pamięci Walki i Męczeństwa podejmuje się mediacji mających na celu znalezienie rozwiązania akceptowalnego przez obie strony sporu. Należy też odnotować, że Rada zabiega również o to, aby na każdym upamiętnieniu dotyczącym mniejszości narodowych i etnicznych znalazły się inskrypcje zarówno w języku polskim, jak i języku używanym przez daną mniejszość.

Pkt 106. Wspomniany projekt został omówiony na XV posiedzeniu Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych w dniu 15 kwietnia 2009 r.

ARTYKUŁ 8

Prawo do wyznawania religii lub przekonań

Pkt 109. Przedstawiciele mniejszości karaimskiej ani w kontaktach roboczych z MSWiA ani poprzez swojego przedstawiciela w Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych nie zgłaszali MSWiA przypadków łamania wobec wyznawców religii karaimskiej przepisów art. 42 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania (Tekst jednolity - Dz.U. z 2005 r. Nr 231, poz. 1965, z późn. zm.). Przypadków takich w kontaktach z Ministerstwem nie zgłaszali również przedstawiciele Karaimskiego Związku Religijnego w Rzeczypospolitej Polskiej. W przypadku zaistnienia tego typu wydarzeń Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, jako minister właściwy do spraw wyznań

religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych mógłby podjąć stosowne działania mające na celu zapewnienie osobom wyznania karaimskiego należnych im praw.

Pkt 110 Zgodnie z ustawą z dnia 18 stycznia 1951 r. o dniach wolnych od pracy (Dz. U. Nr 4, poz. 28, z późn. zm.) wszystkie święta rzymsko-katolickie wymienione w art. 9 ust. 1 Konkordatu między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską są jednocześnie dniami ustawowo wolnymi od pracy. Powyższa ustawa wymienia także inne święta będące dniami wolnymi od pracy, które nie są jednak świętami kościelnymi. W kwestii obowiązku odpracowania dni, w których pracownik jest nieobecny ze względu na święta religijne, które prawnie nie są dniami wolnymi od pracy należy natomiast zauważyć, iż osoby należące do kościołów i innych związków wyznaniowych, których święta religijne nie są dniami ustawowo wolnymi od pracy, mogą na własną prośbę uzyskać zwolnienie od pracy lub nauki na czas niezbędny do obchodzenia tych świąt, zgodnie z wymogami wyznawanej przez siebie religii pod warunkiem odpracowania tego zwolnienia (Art. 42 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania (Dz. U. z 2005 r., Nr 231, poz. 1965, z późn. zm.). Taka regulacja nie różnicuje sytuacji prawnej pracowników różnych wyznań. Każdy pracownik, w roku kalendarzowym korzysta bowiem z takiej samej liczby dni wolnych od pracy z tytułu świąt kościelnych, niezależnie od wyznania. Należy wskazać, że do MSWiA i MEN zgłoszono sprawę możliwości korzystania z prawa do uzyskiwania dnia wolnego od pracy i nauki w dni świąt religijnych według kalendarza juliańskiego niebędących dniami ustawowo wolnymi od pracy. Sprawa ta była omawiana w trakcie posiedzeń Wspólnego Zespołu Przedstawicieli Rządu i Świętego Soboru Biskupów. Na jednym z posiedzeń Wspólnego Zespołu ustalono utworzenie z dniem 1 września 2008 r. w Kuratorium Oświaty w województwie podlaskim stanowiska, na którym została zatrudniona osoba zajmująca się pomocą dla osób, które wyrażą wolę skorzystania z przysługującego im prawa do zwolnienia od pracy lub nauki, zgodnie z ustawą z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania. Ponadto, zgodnie z ustaleniami podjętymi przez Wspólny Zespół, Minister Edukacji Narodowej w sierpniu 2008 r. wystosował do kuratorów oświaty pismo w sprawie możliwości korzystania przez wiernych obchodzących święta religijne według kalendarza juliańskiego z prawa do zwolnienia w te dni od

pracy lub nauki. W piśmie przypomniano, że dyrektor szkoły, do którego – na mocy obowiązujących przepisów – kierowane są prośby o udzielenie zwolnienia od pracy lub nauki, zobowiązany jest ustalić sposób odpracowania dnia wolnego lub uzupełnienia zaległości dydaktycznych spowodowanych zwolnieniem. W szczególności dyrektor szkoły został zobowiązany do zwrócenia uwagi, aby w te dni nie były organizowane sprawdziany wiedzy lub egzaminy, co mogłoby spowodować komplikacje dla uczniów i nauczycieli korzystających z dnia wolnego w święta religijne według kalendarza juliańskiego.

ARTYKUŁ 9

Ustawodawstwo dotyczące języków mniejszościowych w programach telewizyjnych i radiowych

Pkt 119. Odnośnie podniesionego w tym punkcie zarzutu marginalizacji przez nadawców publicznych programów skierowanych do mniejszości narodowych i etnicznych należy stwierdzić, iż próby tego typu działań budzą daleko idący sprzeciw zarówno ze strony Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji jak i MSWiA. Rada niejednokrotnie zwracała się o wyjaśnienia do nadawcy publicznego w ramach postępowań wyjaśniających, podejmowanych w wyniku skarg na zaprzestanie nadawania programów dla mniejszości narodowych lub zmianę godzin emisji audycji na porę nocną. Również MSWiA każdorazowo gdy do Ministerstwa dotrą informacje o negatywnych działaniach podejmowanych przez nadawców publicznych wobec audycji skierowanych do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym podejmuje stosowne interwencje mające na celu zapewnienie osobom należącym do mniejszości dostępu do skierowanych do nich audycji. Przykładowo w 2008 r. MSWiA interweniowało w sprawie Magazynu Kaszubskiego „Rodnô Zemia” oraz audycji telewizyjnych nadawanych dla mniejszości niemieckiej, w 2009 r. natomiast w sprawie magazynu mniejszości ukraińskiej „Telenowyny” oraz w sprawie zapewnienia właściwych środków przeznaczonych na produkcję audycji dla mniejszości narodowych i etnicznych zamieszkujących województwo podlaskie. Odnośnie udziału przedstawicieli mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem

regionalnym w radach programowych mediów publicznych należy w pełni zgodzić się z opinią o ich zbyt małym udziale. W sprawie tej MSWiA podejmowało w ostatnim okresie interwencje w KRRiTV. W uzupełnieniu podanych informacji nadmienić należy, iż w ostatnio wyłonionych radach programowych (Radio Rzeszów i Radio Koszalin), znaleźli się dwaj przedstawiciele rekomendowani Krajowej Radzie Radiofonii i Telewizji przez Związek Ukraińców w Polsce. Pozostałe kandydatury nie uzyskały jednak wymaganej większości głosów. Jak wynika z informacji przekazanych przez KRRiT Rada zamierza podjąć starania, aby w przyszłych radach programowych, do których wybory zaplanowano na rok 2010 znaleźli się przedstawiciele środowisk mniejszości narodowych i etnicznych.

Pkt 122. Odnosząc się do poruszonej w tym punkcie sprawy niewielkiego poziomu finansowania produkcji audycji dla mniejszości narodowych i etnicznych oraz w języku regionalnym, nadawcy publiczni, odpowiedzialni w myśl ustawy za program, jako powód tego stanu rzeczy podają trudności budżetowe, wynikające ze zmniejszonego poboru abonamentu. Szczególnie sytuacja ta dotyczy radiofonii publicznej. W tym przypadku Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji stara się łagodzić tę zapaść finansową. Jednym ze sposobów jest wskazanie w uchwale, w ramach kwoty z abonamentu przekazywanej rozgłośniom regionalnym, środków finansowych na pokrycie kosztów audycji przeznaczonych dla mniejszości narodowych i etnicznych. W roku 2008 wydzielono np. specjalne środki dla Radia Olsztyn na program lokalny dla mniejszości ukraińskiej. Odnosząc się do wspomnianej w tym punkcie sytuacji sugerowania przez nadawców publicznych organizacjom mniejszości pokrywania kosztów realizacji audycji z ich własnych środków nadmienić należy, iż tego typu przypadki są niezgodne z obowiązującym prawem i w przypadku ich zaistnienia MSWiA podejmuje stosowne działania. Nadawcy publiczni są bowiem zobowiązani, zgodnie z art. 21 ust. 1a pkt 8a ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (Dz.U. z 2004 r. Nr 253, poz.2531 z późn. zm.) do „uwzględnienia potrzeb mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym, w tym emitowania programów informacyjnych w językach mniejszości narodowych i etnicznych oraz w języku regionalnym”.

Pkt 124. Jak już wspomniano MSWiA występowało do KRRiTV przypominając, że wymóg uwzględniania kandydatów do rad programowych oddziałów terenowych TVP S.A., zgłaszanych przez organizacje społeczne mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym wynika z art. 30 ust. 4a ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (Dz. U. z 2004 r. Nr 253, poz. 2531, z późn. zm.). Ministerstwo w pełni podziela stanowisko o niewystarczającej liczbie przedstawicieli mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym w radach programowych mediów publicznych.

Pkt 125. Celem uzupełnienia oferty programów radiowych i telewizyjnych nadawanych dla mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji w ramach dotacji przyznawanych w trybie art. 18 ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym przyznaje dotację na nadawanie na antenach nadawców niepublicznych audycji w językach mniejszości narodowych i etnicznych oraz w języku regionalnym. Dzięki dotacjom Ministra w roku 2008 swój program nadawały: kaszubskojęzyczne Radio „Kaszëbë” oraz białoruskojęzyczne Radio „Racja”. Ponadto ze środków Ministra SWiA wspierane było nadawanie niemieckojęzycznych audycji radiowych na falach Radia Vanessa w Raciborzu oraz Radia Park FM w Kędzierzynie-Koźlu.

Pkt 126. Dnia 6 kwietnia 2009 r. w trakcie XV posiedzenia Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych omawiany był projekt ustawy o zadaniach publicznych w dziedzinie usług medialnych. Wspomniany projekt ma w założeniu stanowić uzupełnienie ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji. W wyniku obrad Komisja sporządziła opinię dotyczącą projektu, która została przekazana sejmowej Komisji Kultury i Środków Przekazu. W przyszłości na forum KWRiMN będą również omawiane wszelkie projekty dotyczące nowelizacji ustawy o radiofonii i telewizji dotyczące mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym.

ARTYKUŁ 10

Użycie języków mniejszości w relacjach z władzami administracyjnymi

Pkt 130. W uzupełnieniu podanych informacji wspomnieć należy, iż według stanu na dzień 25 września 2009 r. do Urzędowego Rejestru Gmin, w których jest używany język pomocniczy wpisanych zostało 28 gmin – 22 gminy, w których używany jest język niemiecki (województwo opolskie), 3 gminy z językiem białoruskim (województwo podlaskie), jedna gmina z językiem litewskim (województwo podlaskie) a także dwie gminy z językiem kaszubskim (województwo pomorskie).

Pkt 131. Jak już wspomniano, administracja rządowa zachęca mniejszości do pełnego korzystania z przepisów ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym umożliwiającym wpisanie gminy do *Urzędowego Rejestru Gmin, w których jest używany język pomocniczy*. Należy podkreślić, iż w roku 2008 Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji ogłosił otwarty konkurs ofert na realizację zadań służących promowaniu używania przed organami gminy języka mniejszości lub języka regionalnego jako języka pomocniczego oraz używaniu dodatkowych tradycyjnych nazw miejscowości. W ramach konkursu dofinansowano realizację dwóch projektów (wystawa fotograficzna i sympozjum) promujących używanie dodatkowych nazw w językach mniejszości. Jeden ze wspartych projektów realizowany był w środowiskach mniejszości białoruskiej w Polsce. Co istotne po zrealizowaniu wspartego dotacją projektu dwie kolejne gminy wystąpiły do MSWiA z prośbą o ich wpisanie do *Urzędowego Rejestru Gmin, w których jest używany język pomocniczy*.

Pkt 133. Jak już wspomniano ani na etapie prac nad ustawą o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym ani w trakcie jej dotychczasowej realizacji przedstawiciele mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności

posługującej się językiem regionalnym nie zgłaszali potrzeby poszerzenia zakresu stosowania języka pomocniczego na wymienione w tym akapicie organy lub instytucje.

Pkt 134. Zgodnie z art. 9 ust. 3 ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym możliwość używania języka pomocniczego oznacza, że osoby należące do mniejszości mają możliwość zwracania się do organów gminy w języku pomocniczym w formie pisemnej lub ustnej oraz uzyskiwania, na wyraźny wniosek, odpowiedzi także w języku pomocniczym w formie pisemnej lub ustnej. Nie można zatem zgodzić się z postawioną w tym punkcie tezą jakoby żadne oficjalne dokumenty nie mogłyby być dostarczane przez gminy w języku pomocniczym. Osoba należąca do mniejszości ma jak widać pełną możliwość prowadzenia z władzami gminy korespondencji w języku pomocniczym. Odnośnie dokumentów oficjalnych wystawianych przez urzędy gmin, a dotyczących również osób trzecich, ustawodawca nie przewidział możliwości wystawiania ich w językach pomocniczych.

Pkt 135. Zgodnie z art. 11 ust. 1 ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym specjalny dodatek z tytułu znajomości języka pomocniczego może być przyznany pracownikom zatrudnionym w urzędzie gminy, w jednostkach pomocniczych gminy oraz w gminnych jednostkach i zakładach budżetowych. Administracja rządowa nie ma wpływu na decyzję władz gmin wpisanych do rejestru odnośnie przyznania bądź nie takiego dodatku.

Pkt 137. Wymieniony w ustawie o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym próg 20 % osób należących do mniejszości w gminie, która ubiega się o wpisanie do Urzędowego Rejestru Gmin, w których używany jest język pomocniczy była efektem kompromisu wypracowanego w toku prac nad ustawą. W opinii władz polskich nie ma obecnie potrzeby modyfikowania zastosowanego progu.

ARTYKUŁ 11

Nazwiska i imiona

Pkt 140. Przedstawiciele mniejszości narodowych i etnicznych ani w kontaktach roboczych z MSWiA ani poprzez swoich przedstawicieli w Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych nie zgłaszali MSWiA przypadków utrudniania im używania imion i nazwisk w formie zgodnej z zasadami pisowni języków ojczystych mniejszości. Do Ministerstwa nie docierały też skargi na problemy ze zmianą zapisów imion i nazwisk na zgodne z zasadami pisowni języków ojczystych mniejszości. O ile przypadki takie miały miejsce winny być niezwłocznie zgłoszone celem podjęcia przez Ministerstwo stosownych działań.

Pkt 141. Zgodnie z art. 7 ust 1 ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym osoby należące do mniejszości mają prawo do używania i pisowni swoich imion i nazwisk zgodnie z zasadami pisowni języka mniejszości, w szczególności do rejestracji w aktach stanu cywilnego i dokumentach tożsamości. Przepis ten dotyczy zatem również osób zapisujących swoje nazwiska w językach niemieckim, czeskim, słowackim i litewskim.

Pkt 142. Jak już wspomniano w komentarzu do punktu 140 do przedstawicieli administracji nie dotarły jak dotąd sygnały o problemach osób należących do mniejszości narodowych i etnicznych do używania imion i nazwisk w formie zgodnej z zasadami pisowni języków ojczystych mniejszości. W opinii MSWiA nie ma zatem obecnie potrzeby wprowadzania specjalnych programów czy projektów podnoszących w tym względzie świadomość urzędników.

Pkt 143. W opinii MSWiA prawo to jest w Polsce w pełni przestrzegane. A jego egzekwowanie nie nastrocza żadnych problemów.

Dwujęzyczne znaki topograficzne i pozostałe napisy

Pkt 145. Jak już wspomniano ustawa z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym (Dz.U. Nr 17, poz. 141, z późn. zm.) umożliwiła używanie dodatkowych nazw miejscowości i obiektów fizjograficznych w językach mniejszości lub w języku regionalnym również

w gminach, w których liczba osób należących do mniejszości nie przekracza 20 % mieszkańców. W gminach takich wystarczy by w przeprowadzonych konsultacjach społecznych ponad połowa biorących w nich udział mieszkańców wyraziła taką wolę.

Pkt 146. W uzupełnieniu podanych informacji wspomnieć należy, iż według stanu na dzień 25 września 2009 r. do *Rejestru gmin, na których obszarze są używane nazwy w języku mniejszości* wpisane zostało 21 gmin, w których używane są nazwy w językach: niemieckim, litewskim, kaszubskim i łemkowskim.

Pkt 148. W związku ze stanowiskiem wyrażonym w tym punkcie należy przywołać komentarz do pkt 145.

Pkt 150. Zgodnie z art. 9 ust 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 2003 r. o urzędowych nazwach miejscowości i obiektów fizjograficznych (Dz.U. Nr 166, poz. 1612, z późn. zm.) wykaz urzędowych nazw obiektów fizjograficznych zostanie sporządzony przez Ministra właściwego do spraw administracji publicznej w terminie 10 lat od dnia wejścia w życie wspomnianej ustawy.

Pkt. 152. Art. 12 ust. 4 ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym wyraźnie wskazuje, że dodatkowe nazwy mogą być wprowadzone na terenie całej gminy. Żaden z zapisów wspomnianej ustawy nie sugeruje jakoby tablice z dodatkowymi nazwami miejscowości lub obiektów fizjograficznych w językach mniejszości mogłyby być ustawiane wyłącznie przy drogach lokalnych. Pytane o interpretację przepisów Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji zalecało, aby zarządcy dróg nie wprowadzali jakichkolwiek ograniczeń, byłoby to bowiem niezgodne z obowiązującym prawem.

Pkt 153. W związku ze stanowiskiem wyrażonym w tym punkcie należy przywołać komentarz do pkt 150. Ponadto, nie sygnalizowano do tej pory przypadków, aby brak oficjalnego wykazu nazw wpływał na ograniczanie prawa do używania dodatkowych nazw.

Pkt 154. W związku ze stanowiskiem wyrażonym w tym punkcie należy przywołać komentarz do pkt 152. Ponadto sprawa ta była omawiana na forum Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i etnicznych. Przedstawiciele MSWiA omawiali to zagadnienie również w czasie zorganizowanego w 2008 roku szkolenia dla osób zajmujących się w urzędach wojewódzkich sprawami mniejszości narodowych i etnicznych.

ARTYKUŁ 12

Międzykulturowy wymiar oświaty

Pkt 157. Odnosząc się do zarzutów podniesionych w tym artykule wspomnieć należy, iż od roku szkolnego 2009/2010 wprowadzone będą istotne zmiany w treściach nauczania szkolnego. Na mocy przepisów rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2009 r., Nr 4, poz. 17) obowiązywać będzie w szkołach nowa podstawa programowa. W wyniku tej zmiany zostały wprowadzone do treści nauczania szkolnego rozszerzone informacje o mniejszościach narodowych i etnicznych w Polsce, ich historii, kulturze i tradycjach oraz przysługujących im prawach. Tematyka powyższa jest zawarta w szczególności w treściach przedmiotu *historia i społeczeństwo* na poziomie szkoły podstawowej oraz przedmiotów *historia i wiedza o społeczeństwie* na poziomie gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej. Nowa podstawa programowa zawiera również poszerzone treści z dziedziny praw człowieka, istotne dla kształtowania w młodym pokoleniu postawy poszanowania dla innych kultur i tradycji oraz zapobiegania dyskryminacji rasowej. Warunkiem dopuszczenia podręcznika do użytku szkolnego jest stwierdzenie przez rzeczoznawców zgodności jego treści z podstawą programową. Oznacza to, że podręczniki do przedmiotów *historia i społeczeństwo* dla uczniów szkoły podstawowej oraz do przedmiotów *historia* oraz *wiedza o społeczeństwie* dla uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych muszą zawierać treści dotyczące historii, kultury i tradycji mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce.

Pkt 158. W związku ze stanowiskiem wyrażonym w tym punkcie należy przywołać komentarz do pkt 157.

Dzieci romskie w placówkach oświatowych

Pkt 162. Zgadzając się z opinią Komitetu Doradczego, że jednym z czynników utrudniającym integrację Romów, jest ich stereotypowy i zazwyczaj negatywny wizerunek rozpowszechniony wśród nie-romskiej większości, należy wyjaśnić, że w ramach dostępnych w Polsce instrumentów, podejmowane są działania mające na celu dostarczenie opinii publicznej, w tym nauczycielom, rzetelnej wiedzy na temat Romów. W ramach *Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce* w 2004 r. na Uniwersytecie Pedagogicznym im. KEN w Krakowie utworzono podyplomowe studium pn. *Sytuacja Romów w Polsce – historia, prawo, kultura, stereotypy etniczne*. Studia mają w swym założeniu wyposażyć słuchaczy w kluczowe umiejętności z zakresu opracowywania i wdrażania strategii oraz programów na rzecz poprawy położenia społeczności romskiej. Ich celem jest również wyposażenie nauczycieli i pracowników oświaty w instrumenty służące efektywnej pracy z młodzieżą romską. Słuchacze studium mają możliwość zdobycia lub pogłębienia wiedzy o społeczności romskiej (historii, kulturze, specyfice środowiska) oraz jej położeniu we współczesnym świecie. Studium adresowane jest do nauczycieli i pedagogów szkolnych, pracowników urzędów centralnych, wojewódzkich i samorządowych, a także pracowników naukowych i działaczy organizacji pozarządowych oraz dziennikarzy wszystkich typów mediów. W latach 2004-2009 odbyły się trzy, dwusemestralne edycje studium, w ramach których studiowało łącznie około 90 studentów (w tym kilku pochodzenia romskiego). Zajęcia w ramach studium prowadzą również Romowie. Ponadto, ze środków *Programu* corocznie finansowane są szkolenia podnoszące kwalifikacje asystentów edukacji romskiej oraz nauczycieli wspomagających. Ważnym elementem wspomnianych działań jest także wydawanie pakietów edukacyjnych i podręczników służących osobom pracującym z dziećmi i młodzieżą pochodzenia romskiego. Należy również poinformować, że jak już wspomniano w wyniku przeprowadzonych w roku 2008 nowelizacji przepisów oświatowych zostały wprowadzone do treści nauczania szkolnego rozszerzone

informacje o żyjących w Polsce mniejszościach narodowych i etnicznych, ich historii, kulturze i tradycjach oraz przysługujących im prawach. Na mocy przepisów rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2009 r. Nr 4, poz. 17) powyższa tematyka jest uwzględniona w szczególności w treściach przedmiotu „Historia i społeczeństwo” na poziomie szkoły podstawowej oraz przedmiotów „Historia i wiedza o społeczeństwie” na poziomie gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych. Ponadto, nowa podstawa programowa zawiera treści z dziedziny praw człowieka istotne dla kształtowania w młodym pokoleniu postawy poszanowania dla innych kultur i tradycji oraz zapobiegania dyskryminacji rasowej. Jednocześnie należy przypomnieć, iż artykuł 18 ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym stanowi, iż dotacje przyznawane corocznie z budżetu Ministra SWiA mogą być również przekazywane na realizację zadań służących propagowaniu wiedzy o mniejszościach. Corocznie wśród dofinansowanych zadań znajdują się te, które służą propagowaniu wiedzy o mniejszości romskiej.

Pkt 163. Przypadki wszelkiego rodzaju dyskryminacji wywołują reakcję, która dowodzi, że społeczeństwo polskie nie wyraża na nie zgody. Tak było również w przypadku sytuacji uczniów romskich w Maszkowicach. Stała się ona tematem szerokiej dyskusji społecznej, zajęła się nią sejmowa Komisja Mniejszości Narodowych i Etnicznych, urzędy administracji centralnej i władze województwa małopolskiego. W Urzędzie Wojewódzkim w Krakowie odbyły się spotkania poświęcone tej sprawie i innym problemom dotyczącym społeczności romskiej w Maszkowicach. Problemy Romów w Maszkowicach są przedmiotem szczególnej uwagi Ministerstwa Edukacji Narodowej, współpracującego w tej sprawie z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji, Biurem Rzecznika Praw Obywatelskich i samorządem województwa małopolskiego. W powyższej sprawie odbyło się kilka spotkań z przedstawicielami administracji (Ministerstwo Edukacji Narodowej, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Kuratorium Oświaty), władz samorządowych oraz Romów. Interwencję podjął również Rzecznik Praw Obywatelskich.

Pkt 164. Jak już wspomniano w listopadzie 2008 r. na zorganizowanej przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji konferencji poświęconej funkcjonowaniu „klas romskich” w Polsce została przyjęta strategia wygaszania klas romskich, uzgodniona z dyrektorami szkół i nauczycielami oraz przedstawicielami samorządów lokalnych tych miejscowości, w których te klasy dotąd występowały. Przyjęto założenie, że w roku szkolnym 2009/2010 nie będzie naboru do klas romskich a istniejące dotychczas klasy romskie będą stopniowo wygaszane. Uczniowie romscy podejmujący naukę w szkole będą uczyć się w klasach ze swoimi nieromskimi rówieśnikami. Szkoły zostały zobowiązane do zapewnienia odpowiedniej pomocy psychologicznej i pedagogicznej tym uczniom romskim, którzy wymagają szczególnego wsparcia ze względu na słabą znajomość języka polskiego lub problemy adaptacyjne w środowisku szkolnym. Ponadto Minister Edukacji Narodowej w piśmie z dnia 20 sierpnia 2008 r. zwrócił się do kuratorów oświaty o podjęcie działań zmierzających do likwidowania pozostałych jeszcze klas romskich. Minister zalecił, aby szanse, jakie daje wieloletni rządowy Program na rzecz społeczności romskiej w Polsce, a także możliwość finansowego rekompensowania (w formie zwiększenia subwencji oświatowej) podejmowanych przez szkołę dodatkowych zadań edukacyjnych na rzecz uczniów romskich, zostały wykorzystane na wspomaganie edukacyjne uczniów romskich spełniających obowiązek szkolny w klasach ze swoimi nieromskimi rówieśnikami. Jeśli zachodzi taka potrzeba, szkoła powinna zapewnić im indywidualne zajęcia wyrównawcze z języka polskiego i innych przedmiotów, stosownie do ich potrzeb i możliwości. Kwestia wygaszania klas romskich była także omawiana podczas narady kierownictwa Ministerstwa Edukacji Narodowej z kuratorami oświaty przed rozpoczęciem roku szkolnego 2008/09. W roku szkolnym 2008/2009 jedynie w trzech placówkach oświatowych (szkoły podstawowe w Ełku, Maszkowicach i Nowym Sączu) prowadzonych było 6 wydzielonych klas dla uczniów pochodzenia romskiego, a w roku szkolnym 2009/2010 klasy takie funkcjonują już tylko w dwóch ośrodkach: Maszkowicach i Ełku (wg danych zawartych w *Programie na rzecz społeczności romskiej w Polsce*, w 2003 r. około 200 uczniów uczyło się w kilkunastu „klasach romskich”). W klasach tych uczą się dzieci i młodzież romska, które z uwagi na wiek powinny kształcić się na wyższych szczeblach procesu dydaktycznego oraz takie, wobec których orzeczono obniżenie wymagań edukacyjnych, a także dzieci o dużych zaniedbaniach edukacyjnych, powtarzające

nauczę w klasach z powodu braku postępów w nauce i bardzo niskiego poziomu frekwencji. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji na bieżąco monitoruje proces wygaszania „klas romskich” oraz włączania dzieci uczących się w nich do zintegrowanego systemu szkolnictwa.

Pkt 165. W związku ze stanowiskiem wyrażonym w tym punkcie należy przywołać komentarz do pkt 162.

ARTYKUŁ 13

Edukacja prywatna dla mniejszości narodowych

Pkt 166. Nie można zgodzić się z twierdzeniem, że utworzenie prywatnej szkoły było spowodowane zamknięciem kilku małych szkół wiejskich na terenie gminy Sejny. W rzeczywistości utworzenie tej szkoły było realizacją wieloletnich aspiracji mniejszości litewskiej do utworzenia w Sejnach centrum edukacji litewskiej. Zostało też zapisane w *Strategii rozwoju edukacji mniejszości litewskiej w Polsce*, dokumencie, którego współautorami byli przedstawiciele mniejszości litewskiej oraz administracja rządowa i samorządowa. Odnosząc się do cytowanych w tym punkcie informacji dotyczących sprawy niewłaściwego przekazywania przez władze samorządowe Sejn środków budżetowych na funkcjonowanie Zespołu Szkół z Litewskim Językiem Nauczania „Žiburys” w Sejnach należy wyjaśnić, iż po rozpoczęciu działalności przez Zespół (grudzień 2005 r.) pojawił się problem z przekazywaniem przez władze samorządowe środków budżetowych na funkcjonowanie szkoły. Zgodnie z przepisami oświatowymi w przypadku szkoły niepublicznej o uprawnieniach szkoły publicznej (taki status ma „Žiburys”) środki budżetowe przekazywane są organowi prowadzącemu szkołę za pośrednictwem właściwej jednostki samorządu terytorialnego. Fundacja im. Biskupa Antanasa Baranauskasa „Dom Litewski” w Sejnach (organ prowadzący placówkę) zgłaszała, że władze samorządowe Sejn nie przekazują jej środków otrzymywanych z budżetu państwa w pełnej wysokości. W sprawie tej MSWiA wielokrotnie interweniowało we władzach samorządowych. Sprawa była też omawiana na posiedzeniach monitorujących realizację *Strategii rozwoju oświaty mniejszości litewskiej w Polsce*.

Efektom jest zdecydowana poprawa terminowości i wysokości przekazywanych środków. Władze Sejny przekazały w grudniu 2007 roku kwotę wyrównania stanowiącą różnicę pomiędzy środkami przekazanymi miastu Sejny w 2007 r. z budżetu państwa na funkcjonowanie Szkoły Podstawowej i Gimnazjum „Žiburys” w Sejnach, a środkami przekazanymi placówce w tymże roku. W 2008 roku środki pochodzące z subwencji były przekazywane Fundacji im. Biskupa Antanasa Baranauskasa terminowo i w pełnej wysokości, a organizacje mniejszości litewskiej nie zgłaszały problemów związanych z wysokością i terminowością przekazywania środków. W 2009 r. środki te również przekazywane są terminowo i w wysokości zgodnej z obowiązującymi przepisami. Wszelkie działania dotyczące placówki były na bieżąco konsultowane z organizacjami mniejszości litewskiej. Obecnie szkoła otrzymuje środki w wysokości odpowiadającej finansowaniu szkoły publicznej, z uwzględnieniem współczynnika zwiększającego subwencję o 150%, w przeliczeniu na każdego ucznia. Mimo to środki przekazywane w ramach subwencji oświatowej są niewystarczające na całoroczne utrzymanie szkoły. Również w przypadkach wszystkich innych szkół ani część oświatowa subwencji ogólnej przekazywana jednostkom samorządowym na prowadzenie szkół publicznych, ani dotacja przekazywana za pośrednictwem jednostek samorządu terytorialnego organom prowadzącym szkoły niepubliczne nie pokrywają w pełni kosztów utrzymania szkół. Samorzady terytorialne uzupełniają te kwoty z własnego budżetu, natomiast osoby prawne lub fizyczne prowadzące szkoły niepubliczne wprowadzają czesne lub zabiegają o środki z innych źródeł, np. przez pozyskiwanie sponsorów. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji celem wsparcia działalności placówki dnia 18 lutego 2009 r. podjął decyzję o przyznaniu w 2009 r. Fundacji im. Biskupa Antanasa Baranauskasa „Dom Litewski” dotacji podmiotowej w wysokości 129 404 zł (w 2007 r. kwota ta wynosiła 113 875,72 zł, a w 2008 r. 123.500 zł). Odnosnie zarzutu, iż metoda naliczania środków nie jest jasna należy zaznaczyć, iż tak władze szkoły jak i organizacje mniejszości litewskiej w Polsce były wielokrotnie informowane przez przedstawicieli MEN i MSWiA o zasadach obowiązujących przy naliczaniu wysokości subwencji oświatowej. Nie można zatem zgodzić się z twierdzeniem, iż zasady te są niejasne. Zasady te obowiązują wszystkie placówki edukacyjne w całym kraju.

Pkt 167. Jak już wspomniano w komentarzu do punktu 166 sprawa ta została pozytywnie rozwiązana i nie budzi obecnie żadnych wątpliwości. Władze polskie celem uniknięcia powtórzenia się tego typu problemów nadal monitorują proces przekazywania szkole środków pochodzących z subwencji.

ARTYKUŁ 14

Nauczanie języka mniejszości

Pkt 171. W uzupełnieniu informacji zamieszczonych w tym punkcie wyjaśnić należy, iż zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej organy prowadzące szkoły dla mniejszości narodowych i etnicznych (jednostki samorządu terytorialnego) otrzymują z budżetu państwa subwencję na zadania oświatowe, zwiększoną o 20% lub 150% dla uczniów oddziałów i szkół dla mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym a także uczniów narodowości romskiej, dla których szkoła podejmuje dodatkowe działania edukacyjne. Subwencja zwiększona o 150% dotyczy szkół podstawowych, w których łączna liczba uczniów korzystających z zajęć dla mniejszości narodowej lub etnicznej lub społeczności posługującej się językiem regionalnym lub uczniów pochodzenia romskiego nie przekracza 84 oraz gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych, w których liczba ta nie przekracza 42 uczniów. Zwiększenie najpierw do 50% (od 2002 r.) a następnie do 100% (od 2005 r.) i 150% (od 2006 r.) dodatkowej subwencji dla małych szkół stanowi realizację postulatów mniejszości narodowych i etnicznych.

Pkt 174. Wybór szkoły ponadgimnazjalnej jest indywidualną sprawą ucznia i jego rodziców. Wymóg czternastu uczniów zainteresowanych nauką języka mniejszości pozwala zorganizować klasę z nauczaniem tego języka. Jeśli liczba zainteresowanych jest mniejsza, nauczanie języka mniejszości można zorganizować w grupie międzyklasowej lub w zespole międzyszkolnym (do którego uruchomienia wystarcza trzech zainteresowanych). Mniejsza liczba zgłoszeń nie ogranicza szkoły w uruchomieniu zajęć z języka mniejszości, pozwalając w tym przypadku korzystać z różnych możliwości organizacyjnych. Możliwość uzyskania przez organ prowadzący zwiększonej subwencji (w przypadku szkół publicznych) lub dotacji (w przypadku szkół niepublicznych) z tytułu prowadzenia nauczania języka mniejszości narodowej

lub etnicznej również nie jest ograniczona kryterium czternastu uczniów. Liczba uczniów dla których szkoła ponadgimnazjalna prowadzi zajęcia z języka mniejszości może być niższa, a dotacja i subwencja są naliczane na każdego ucznia, który uczestniczy w tych zajęciach. Problem spadku zainteresowania uczniów możliwością kontynuowania nauki języka mniejszości widoczny jest najbardziej w przypadku mniejszości niemieckiej. Został opisany w *Strategii rozwoju oświaty mniejszości niemieckie w Polsce*, podpisanej przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Ministra Edukacji Narodowej w 2007 r. Problem ten uznano za jeden z podstawowych, wyznaczających planowane działania edukacyjne w odniesieniu do mniejszości niemieckiej w Polsce.

Pkt 175. Sytuacja opisana w tym punkcie, dotycząca jedynie uczniów mniejszości niemieckiej, wynika z faktu, że w polskim systemie oświaty język niemiecki ma podwójny status: jest jednym z języków obcych nowożytnych oraz ustawowo uznanym językiem niemieckiej mniejszości narodowej. Wprowadzenie drugiego języka obcego nowożytnego w gimnazjum, obowiązkowego dla wszystkich uczniów na tym etapie nauczania, ma na celu podniesienie ich kompetencji językowych. Ocenie wyników nauczania języków obcych nowożytnych, a zarazem ocenie efektywności pracy poszczególnych szkół w tym zakresie służy egzamin, przeprowadzany według jednakowych standardów dla wszystkich uczniów szkół gimnazjalnych w całym kraju. Język niemiecki może być językiem obcym nowożytnym, którego uczeń uczy się w ramach przedmiotu obowiązkowego i do którego może przystąpić w trzeciej części egzaminu gimnazjalnego. Udział ucznia należącego do niemieckiej mniejszości narodowej w nauce języka niemieckiego jako języka obcego nowożytnego nie ogranicza go jednak w prawach przysługujących uczniom należącym do mniejszości narodowych i etnicznych w zakresie podtrzymywania ich tożsamości narodowej, językowej i kulturowej. Może on zatem złożyć pisemny wniosek w sprawie zapewnienia mu przez szkołę zajęć dodatkowych służących podtrzymywaniu jego tożsamości narodowej. Nauczanie języka niemieckiego jako języka mniejszości jest prowadzone w godzinach dodatkowych, według programów i podręczników spełniających wymóg zgodności z podstawą programową w części dotyczącej języka mniejszości narodowej lub etnicznej. Z tytułu organizowania dodatkowych godzin nauczania języka mniejszości narodowej lub etnicznej, organ prowadzący szkołę ma

prawo do otrzymania zwiększonej subwencji, naliczanej odpowiednią wagą na każdego ucznia mniejszości, który złożył pisemny wniosek zgodnie z przepisami § 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 listopada 2007 r. w sprawie warunków i sposobu wykonywania przez przedszkola, szkoły i placówki publiczne zadań umożliwiających podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym (Dz. U. z 2007 r., Nr 2007, poz. 1579). Szkoła, w której część uczniów uczących się języka niemieckiego jako języka obcego nowożytnego złożyła pisemne wnioski w sprawie udziału w dodatkowych zajęciach z języka niemieckiego jako języka mniejszości, służących podtrzymywaniu ich tożsamości narodowej, powinna tak opracować plan zajęć szkolnych, aby umożliwić tym uczniom udział w obu przedmiotach - obowiązkowym i dodatkowym.

Pkt 176. Zarówno programy, jak i podręczniki do nauki języka mniejszości narodowej lub etnicznej oraz historii i geografii kraju pochodzenia mniejszości są opracowywane przez nauczycieli ze środowisk poszczególnych mniejszości. Minister Edukacji Narodowej przygotowuje jedynie podstawę programową, według której opracowywane są programy i podręczniki szkolne, natomiast przygotowanie zestawu programów szkolnych jest zadaniem szkoły. Ministerstwo Edukacji Narodowej stymuluje aktywność środowiska szkolnego w zakresie przygotowania programów i podręczników szkolnych, finansując ich opracowanie i publikowanie. Podręczniki szkolne dla mniejszości narodowych są przekazywane uczniom nieodpłatnie.

Pkt 177. Jak to przedstawiono w komentarzu do pkt 176, przygotowanie programów i podręczników dla nauki języka regionalnego-kaszubskiego jest zadaniem nauczycieli ze społeczności kaszubskiej. Podobnie, jak w przypadku mniejszości narodowych i etnicznych, Ministerstwo Edukacji Narodowej finansuje ich opracowanie, wydawanie i dystrybucję, na mocy umów zawieranych ze Zrzeszeniem Kaszubsko-Pomorskim. Od semestru zimowego roku akademickiego 2009/2010 Uniwersytet Gdański uruchomił kierunek studiów: polonistyka ze specjalnością kaszubistyczną, co zapewne znacznie wpłynie na poprawę stanu kadry i kwalifikacje zawodowe nauczycieli języka kaszubskiego.

Pkt 178. Jak już wspomniano od roku akademickiego 2009/2010 Uniwersytet Gdański uruchomił nowy kierunek studiów polonistyka ze specjalnością kaszubistyczną, co znacznie wpłynie na poprawę stanu kadry i kwalifikacje zawodowe nauczycieli języka kaszubskiego.

Pkt 179. Przepisy oświatowe pozwalają zorganizować w szkole nauczanie języka romskiego. Brak nauczania tego języka wynika głównie z braku zainteresowania Romów możliwością organizowania nauczania języka romskiego w systemie oświaty publicznej. W trakcie jednego z posiedzeń Zespołu do Spraw Romskich Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych wprowadzenie języka romskiego do szkół spowodowało sprzeciw ze strony przedstawicieli tej społeczności, co motywowane było przez nich względami kulturowymi. Tym niemniej administracja rządowa zamierza nadal zachęcać Romów do wyrażenia zgody na wprowadzenie ich języka do systemu oświaty. Przedstawiciele administracji podkreślają jednak, że proces ten nie może mieć miejsca bez akceptacji samych Romów. Problemem jest także niedobór w chwili obecnej odpowiednio przygotowanej kadry nauczycieli tego języka. Istotnym problemem we wprowadzeniu do szkół publicznych nauczania języka romskiego wydają się również problemy z jego standaryzacją. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji wraz z Ministerstwem Edukacji Narodowej – kierując się troską o zachowanie rozwoju języka romskiego oraz mając na uwadze potrzebę wspierania inicjatyw mających na celu propagowanie nauki języka romskiego w szkołach – powołały w 2008 r. grupę ekspertów do spraw języka romskiego. Efektem prac grupy jest opracowanie standardu alfabetu romskiego oraz publikacja elementarzy dla dzieci romskich w dialekcie Polska Roma i Bergitka Roma. Z uwagi na trudności związane z finansowaniem prac grupy, jej działalność została zawieszona w 2009 r. Należy również dodać, że w ramach Poddziałania 1.3.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki – *Projekty na rzecz społeczności romskiej*, w latach 2009-2010 będzie realizowany projekt pn. „Wiem, czytam, rozumiem – metoda nauki dzieci romskich czytania”. Realizatorzy planują przygotowanie pakietu dydaktycznego z zakresu nauki języka romskiego (w dwóch dialektach) dla nauczycieli wspomagających i asystentów edukacji romskiej oraz przeprowadzenie cyklu szkoleń z zakresu metodologii nauczania dzieci języka romskiego. Ponadto, w ramach *Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce* finansowane jest wspomniane już

podyplomowe studium pn. *Sytuacja Romów w Polsce – historia, prawo, kultura, stereotypy etniczne* (zob. pkt 162 i 165). W roku akademickim 2010/2011 postanowiono rozszerzyć program studium o blok zajęć poświęconych nauce podstaw języka romskiego w dialekcie Bergitka Roma.

Pkt 180. Obowiązujące w Polsce przepisy nie ograniczają wzrostu zapotrzebowania na nauczanie języka mniejszości narodowych i etnicznych. Zapotrzebowanie to, jak wynika ze zbieranych corocznie informacji statystycznych, wskazuje w przypadkach poszczególnych mniejszości wzrost (mniejszość niemiecka, społeczność kaszubska) lub pozostaje na stałym poziomie, mimo utrzymującego się niżu demograficznego. Dowodzi tego również coroczny wzrost kwot stanowiących zwiększenie części oświatowej subwencji ogólnej z tytułu organizowania w szkole nauki języków mniejszości. Kwestie związane z organizowaniem nauczania języka mniejszości narodowych i etnicznych są systematycznie rozpatrywane na forum Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych.

Pkt 181. Jak już wspomniano kwestie związane z organizowaniem nauczania języka mniejszości narodowych i etnicznych są systematycznie rozpatrywane na forum Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych.

Pkt 182. Zasady opracowywania programów i podręczników szkolnych dla mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności kaszubskiej, a także pomoc ze strony państwa w przygotowaniu odpowiedniej bazy dydaktycznej zostały omówione w komentarzu do punktów 176, 177 i 178. Ponadto należy dodać, że Ministerstwo Edukacji Narodowej finansuje nie tylko opracowywanie, druk i dystrybucję programów i podręczników szkolnych dla uczniów z poszczególnych mniejszości ale również słowniki tematyczne i pomoce dydaktyczne dla uczniów oraz poradniki metodyczne dla nauczycieli.

Pkt 183. Odnosząc się do stanowiska zawartego w tym punkcie wyraźnie podkreślić należy, iż w Polsce nie ma mniejszości kaszubskiej. Lista mniejszości narodowych i etnicznych została określona w art. 2 ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym. Natomiast zgodnie z art. 19 wspomnianej

ustawy w Polsce prawnej ochronie podlega język kaszubski, który jako jedyny ma status języka regionalnego.

Pkt 184. Właściwe resorty od dawna zabiegały o utrzymanie kierunku filologii łemkowskiej na Akademii Pedagogicznej w Krakowie (obecnie Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie), uruchomienie kaszubistyki na Uniwersytecie Gdańskim oraz kształcenie germanistów w zakresie metodyki nauczania języka niemieckiego jako języka mniejszości narodowej na Uniwersytecie w Opolu. Sprawy te były omawiane na forum Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych a także podczas spotkań przedstawicieli urzędów centralnych z przedstawicielami szkół wyższych i ośrodków metodycznych. Obecnie większość z wymienionych spraw jest bliska pozytywnego zakończenia. Jak wynika z posiadanych informacji od semestru zimowego roku akademickiego 2009/2010 Uniwersytet Gdański uruchomił nowy kierunek studiów: polonistyka ze specjalnością kaszubistyczną. Od roku 2007 Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji na podstawie przepisów art. 18 ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym wspiera prowadzenie kierunku Filologia Rosyjska z językiem rusińsko-łemkowskim na Uniwersytecie Pedagogicznym im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Odnośnie powołania kierunku kształcącego nauczycieli dla szkół mniejszości niemieckiej należy odnotować, iż w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Nysie rozważana jest obecnie zasadność zainaugurowania, od roku akademickiego 2009/2010 studiów podyplomowych kształcących nauczycieli na kierunku Język niemiecki jako język mniejszości narodowej. Powołanie nowego kierunku uzależnione jest od liczby studentów zainteresowanych kształceniem się w tej specjalności (obecnie trwa nabór chętnych).

Pkt 185. Jak już wspomniano w komentarzu do punktu 179 w 2008 r. rozpoczął prace zespół zajmujący się kodyfikacją języka romskiego oraz przygotowaniem elementarza szkolnego w dwu odmianach języka romskiego (w języku Romów z grupy Polska Roma i języku Romów karpaccich Bergitka). Działania te mają charakter przygotowań do opracowania bazy dydaktycznej, służącej wprowadzeniu nauczania języka romskiego wówczas, gdy społeczność romska w Polsce wyrazi zainteresowanie organizowaniem nauczania języka romskiego w systemie oświaty publicznej.

ARTYKUŁ 15

Obecność mniejszości w organach wybieralnych

Pkt 191. Nie można zgodzić się z zamieszczonym w tym punkcie stanowiskiem jakoby mniejsza liczba posłów wybranych z list komitetów mniejszości narodowych skutkować miałyby marginalizacją kwestii mniejszościowych w debacie publicznej. W opinii MSWiA fakt, iż posłowie należący do mniejszości są wystawiani na wysokich miejscach na listach wyborczych ogólnokrajowych partii politycznych (Platforma Obywatelska, Sojusz Lewicy Demokratycznej) świadczyć może o tym, iż partie te włączyły zagadnienia dotyczące spraw mniejszości narodowych i etnicznych do swoich programów politycznych. Dodatkowo należy zauważyć, iż w porównaniu do wyborów parlamentarnych przeprowadzonych w 2005 r. zmalała wyłącznie liczba posłów wybranych z list komitetu mniejszości niemieckiej (do parlamentu wszedł natomiast poseł reprezentujący mniejszość ukraińską). Mniejszość niemiecka jako jedyna korzystała i korzysta z przepisów ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. Ordynacja wyborcza do Sejmu RP i do Senatu RP, przewidujących zwolnienie komitetów wyborczych utworzonych przez organizacje mniejszości narodowych z wymogu przekroczenia 5% progu wyborczego. W roku 2007 obowiązywały te same przepisy co w roku 2005. Mniejsza liczba głosów uzyskanych przez komitet wyborczy mniejszości niemieckiej, nie pozwalająca na wprowadzenie dodatkowego posła do parlamentu, świadczy więc wyłącznie o preferencjach wyborców. W ocenie władz polskich obecnie przyjęte uregulowania prawne zapewniają środowiskom mniejszości narodowych i etnicznych możliwość ubiegania się o mandaty poselskie i senatorskie na preferencyjnych warunkach pozostających jednocześnie w zgodzie z duchem demokracji, nie oznacza to oczywiście, iż władze nie są otwarte na prowadzenie dialogu ze środowiskami mniejszości narodowych i etnicznych odnośnie zapewnienia im reprezentacji w parlamencie RP.

Pkt 192. W wyniku wyborów przeprowadzonych w 2007 r. w Sejmie RP zasiada jeden poseł reprezentujący mniejszość ukraińską, wybrany z listy komitetu wyborczego Platformy Obywatelskiej. Również w latach 1993 i 1997 do Sejmu był wybierany kandydat Unii Wolności reprezentujący środowisko ukraińskie. Jak zatem widać partie polityczne zabiegają o głosy mniejszości ukraińskiej oferując jej przedstawicielom wysokie miejsca na listach wyborczych. Jednocześnie należy dodać, iż władze są otwarte na prowadzenie dialogu z przedstawicielami mniejszości ukraińskiej mającego na celu wprowadzenie rozwiązań satysfakcjonujących mniejszość w tej dziedzinie, pozostających jednocześnie w zgodzie z obowiązującym prawem i „duchem demokracji”. Kwestia ordynacji wyborczej i przepisów, które zapewniałyby obecność przedstawicieli mniejszości narodowych i etnicznych w parlamencie była przedmiotem XVIII posiedzenia Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych, które odbyło się w dniu 23 września 2009 r.

Pkt 193. Należy w pełni podzielić troskę autorów Opinii dotyczącej braku przedstawicieli mniejszości romskiej we władzach wybieralnych. W wyborach samorządowych przeprowadzonych w 2006 r. osoby reprezentujące tę mniejszość kandydowały do władz niektórych gmin województw: mazowieckiego, małopolskiego, opolskiego i dolnośląskiego z list różnych komitetów wyborczych. Żaden z kandydatów związanych z tą mniejszością nie uzyskał jednak mandatu. W opinii MSWiA sytuacja taka wynika z niskiej świadomości obywatelskiej mniejszości romskiej i nikłego zainteresowania udziałem w wyborach. Należy podkreślić, że w ramach *Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce* podejmowane są działania mające na celu zwiększenie współudziału mniejszości romskiej w społeczeństwie obywatelskim. Niemniej jednak organy administracji rządowej nie mają wpływu na korzystanie przez Romów z biernego prawa wyborczego tak na szczeblu lokalnym, jak i centralnym.

Pkt 194. Władze polskie są otwarte na prowadzenie dialogu z przedstawicielami mniejszości narodowych i etnicznych mającego na celu zapewnienie mniejszościom pełniejszego udziału w życiu politycznym kraju. Forum do prowadzenia takiego dialogu stanowi Komisja Wspólna Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych.

Należy dodać, iż w trakcie XVIII posiedzenia Komisji w dniu 23 września 2009 r., omawiane były ordynacje wyborcze do Sejmu i Senatu RP, rad gmin, rad powiatów i sejmików wojewódzkich a kontekście aspiracji politycznych środowisk mniejszości narodowych i etnicznych.

Mechanizmy doradcze

Pkt 199. Wysokość środków przeznaczanych na wsparcie działań służących podtrzymaniu i rozwojowi tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych oraz zachowanie i rozwój języka regionalnego wynika wyłącznie z możliwości budżetu państwa. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, jako minister właściwy do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych corocznie na etapie prac nad projektem budżetu państwa na przyszły rok wnioskuje o zapewnienie odpowiedniej puli środków przeznaczanych na ten cel. Co istotne podkreślić należy, na co zwracają uwagę sami autorzy Opinii, iż kwota ta wzrosła znacząco wraz z wejściem w życie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym. Odnosząc się do przedstawionego w tym punkcie stanowiska przedstawicieli mniejszości wyraźnie podkreślić należy, iż kwota środków przeznaczanych corocznie na wsparcie działań służących podtrzymaniu i rozwojowi tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych oraz zachowanie i rozwój języka regionalnego nie jest w żadnym stopniu powiązana z wysokością środków przeznaczanych na wsparcie mniejszości polskiej i Polonii za granicą.

Pkt 201. Jak już wspomniano, w ramach *Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce* podejmowane są działania mające na celu zwiększenie współdziałania mniejszości romskiej w społeczeństwie obywatelskim. Corocznie finansowane są istniejące w kilku województwach Centra Porad Obywatelskich, pomoc w organizacji nowych placówek tego typu oraz wsparcie organizacyjne i techniczne dla organizacji romskich. Ze środków *Programu* finansowano również organizację spotkań konsultacyjnych z udziałem społeczności romskiej, lokalnych władz, organizacji pozarządowych, straży gminnych i Policji.

Pełne uczestnictwo Romów w życiu społecznym i ekonomicznym

Pkt 202. W opinii władz środki przeznaczane obecnie na realizację zadań służących podtrzymaniu i rozwojowi tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych oraz zachowaniu i rozwojowi języka regionalnego pozwalają mniejszościom pielęgnować i rozwijać ich tożsamość i kulturę. W miarę możliwości finansowych organa zajmujące się sprawami mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego zamierzają dążyć do stopniowego zwiększania tych środków.

Pkt 204. Podzielając troskę Komitetu Doradczego o poprawę sytuacji zdrowotnej, bytowej oraz dostępu Romów do rynku pracy, należy wyjaśnić, że Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji corocznie prowadzi monitoring wykonania *Programu na rzecz społeczności romskiej Polsce*. Pięcioletnia realizacja *Programu* pozwala sądzić, że przynosi on stopniową poprawę nie tylko w dziedzinie edukacji, ale również w zakresie korzystania przez Romów z prawa do mieszkania i zatrudnienia oraz dostępu do służby zdrowia i pomocy społecznej. Wśród działań służących zmianie sytuacji bytowej należy przypomnieć komentarz do pkt 59, w którym przedstawiono działania administracji rządowej na rzecz poprawy sytuacji bytowej Romów w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji osiedli zamieszkałych przez społeczność romską w województwie małopolskim. Z trudną sytuacją bytową Romów wiążą się problemy zdrowotne. Działania mające na celu szeroko rozumianą profilaktykę zdrowotną realizowane są m.in. poprzez zatrudnianie i dofinansowanie pracy pielęgniarek środowiskowych, które niosą bezpośrednią pomoc medyczną, prowadzą poradnictwo medyczne, a także zajmują się dystrybucją zakupionych z dotacji leków i środków higieny osobistej. Liczba zatrudnionych pielęgniarek środowiskowych systematycznie wzrasta - w 2005 r. zatrudniono 6 pielęgniarek, w 2006 r. – 13, w 2007 r.– 14, natomiast w roku 2008 – 35. Ważnymi uzupełnieniami powyższych działań są: badania profilaktyczne i szczepienia ochronne oraz tzw. „białe dni”, w trakcie których lekarze różnych specjalności udzielają bezpłatnych porad medycznych. Liczba Romów objętych badaniami profilaktycznymi lub szczepieniami ochronnymi plasuje się mniej więcej na stałym poziomie w skali całego kraju – w 2005 r. badaniami objęto 1107 osób, w 2006 r. – 1056, w 2007 r. – 1441, w 2008 r. – 1258. Trudna sytuacja bytowa i rodzące się w jej wyniku inne problemy są m.in. konsekwencją braku pracy. Problem ten dotyczy zdecydowanej większości społeczności romskiej w Polsce. Obok

działań edukacyjnych, które w przyszłości mają pomóc Romom w znalezieniu zatrudnienia, w ramach *Programu* podejmowane są bezpośrednie działania umożliwiające im wejście na rynek pracy. W celu aktywizacji zawodowej społeczności romskiej w ramach *Programu* podjęto, we współpracy z powiatowymi urzędami pracy, szereg działań mających na celu utworzenie nowych miejsc pracy i zatrudnianie osób pochodzenia romskiego, dzięki subsydiowaniu ich miejsc pracy. Ważnym uzupełnieniem działań w tej dziedzinie są szkolenia podnoszące i zmieniające kwalifikacje zawodowe oraz poradnictwo zawodowe. Podejmowanie odpowiednich działań w celu popierania rzeczywistej równości we wszystkich sferach życia ekonomicznego i społecznego pomiędzy osobami należącymi do mniejszości romskiej, a osobami należącymi do większości, realizowane jest również w ramach programów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej. W 2008 roku został uruchomiony tzw. „komponent romski” w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, na który przewidziano roczną alokację w wysokości 12 mln zł (alokacja na lata 2007-2013 to 22 mln EUR). Działania podejmowane w ramach PO KL mają być, w swym założeniu, komplementarne z realizacją *Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce*. Realizowane w ramach „komponentu romskiego” projekty obejmują działania z zakresu edukacji, zatrudnienia, integracji społecznej i zdrowia, a ich celem jest aktywizacja społeczno-zawodowa społeczności romskiej oraz ułatwienie członkom tej społeczności wyjścia z trudnej sytuacji i odnalezienie się na rynku pracy.

Pkt 205. W związku ze stanowiskiem wyrażonym w tym punkcie należy przywołać komentarz do pkt 204.

Pkt 206. Należy wyjaśnić, że realizowany w latach 2004-2009 *Program na rzecz społeczności romskiej w Polsce* ma charakter strategii o zasięgu ogólnopolskim. W latach 2007 i 2009 Ministerstwo Rozwoju Regionalnego dokonało oceny rządowych dokumentów strategicznych przyjętych przez Radę Ministrów w latach 1989-2006, w tym *Programu*, który został uznany za jedną ze strategii sektorowych, których realizacja powinna wypełniać luki w kształtowaniu rozwoju kraju. Dodatkowo, należy przypomnieć, że *Program* ma charakter kompleksowy, reguluje zagadnienia związane z edukacją Romów, poprawą sytuacji bytowej i socjalnej, zdrowiem, przeciwdziałaniem bezrobociu, bezpieczeństwem, kulturą,

upowszechnianiem wiedzy o społeczności romskiej oraz edukacją obywatelską Romów. Trzeba również dodać, że projekty, które otrzymują dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach wdrażanego od 2008 r. tzw. „komponentu romskiego” Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, powinny być zgodne z *Programem na rzecz społeczności romskiej w Polsce*. Zapisy *Programu* zachęcają również Wnioskodawców do tworzenia lokalnych strategii poprawy sytuacji społeczności romskiej. Niektóre jednostki samorządu terytorialnego opracowały długofalowe programy działań na rzecz społeczności romskiej na swoim terenie (np. gminy Tuchola, Opatów). Ponadto, dostrzegając potrzebę zbadania skuteczności, efektywności i trafności rozwiązań zaproponowanych w *Programie na rzecz społeczności romskiej w Polsce*, Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji planuje przeprowadzenie w roku 2010 kompleksowej ewaluacji *Programu*. Podzielając opinię Komitetu Doradczego odnośnie angażowania przedstawicieli Romów na różnych etapach realizacji programów służących poprawie ich sytuacji, należy poinformować, że wdrażanie *Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce* oraz Poddziałania 1.3.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki jest stale konsultowane z przedstawicielami Zespołu do Spraw Romskich. Ponadto, w obydwu ww. programach preferowane są projekty, które zapewniają zaangażowanie przedstawicieli społeczności romskiej na etapie przygotowania i realizacji projektu.

ARTYKUŁ 17

Kontakty transgraniczne

Pkt 208. W związku ze stanowiskiem wyrażonym w tym punkcie należy zapewnić, iż władze polskie dokładają wszelkich starań aby nadal umożliwiać osobom należącym do mniejszości narodowych pielęgnowanie kontaktów transgranicznych.

ARTYKUŁ 18

Współpraca dwustronna

Pkt 211. Odnośnie stanowiska podniesionego w tym punkcie należy z całą mocą podkreślić, iż władze polskie nigdy nie stosowały zasady wzajemności wobec mniejszości narodowych zamieszkujących Polskę i nie uzależniały postępowania wobec nich od postępowania władz krajów sąsiednich wobec mieszkających na ich terytoriach mniejszości polskich.

Pkt 212. Należy podkreślić, że ustawa o Karcie Polaka nie jest skierowana przeciw żadnemu państwu, nie ma żadnych odniesień lub intencji politycznych i ma służyć wyłącznie ułatwieniu w kontaktach między Polakami na Wschodzie a Polską. Celem ustawy jest moralne zadośćuczynienie dla osób pochodzenia polskiego, które znalazły się za wschodnią granicą Polski i były pozbawione przez długi czas możliwości kontaktu z macierzą. Chodzi o to, aby osoby te miały zapewniony szerszy dostęp do polskiej kultury i oświaty, aby maksymalnie ułatwić im przyjazdy do Polski, współpracę z polskimi podmiotami gospodarczymi, turystycznymi, naukowymi, etc. Poza Republiką Białorusi żaden kraj nie protestował przeciw wprowadzeniu w życie i realizacji tej ustawy, a ostatnio pojawiły się pewne wątpliwości na Litwie. Np. Ukraina, na której terytorium wydano ponad trzy razy więcej Kart Polaka niż na Białorusi nie zgłaszała dotąd żadnych zastrzeżeń. Dialog z Białorusią na temat Karty Polaka, toczący się już od połowy 2007 r., i jest realizowany systematycznie na różnych szczeblach (kontakty polityczne, narady ekspertów itp.). Strona białoruska jest poinformowana o gotowości władz RP do kontynuowania dialogu, aż do wypracowania konsensusu. Polska gotowa jest rozmawiać o Karcie Polaka z każdym zainteresowanym państwem. Ostatnio takie rozmowy zostały zainicjowane z Republiką Litwy gdzie pojawiły się wątpliwości co do charakteru związku, jaki tworzy Karta Polaka z państwem polskim. Strona polska stara się wyjaśnić, że Karta Polaka potwierdza więź z krajem Polaków za granicą, których znaczna część - z przyczyn historycznych, politycznych i ekonomicznych - od ponad 200 lat jest rozproszona po całym świecie. Polska w swej polityce wobec rodaków za granicą, pielęgnując ich związki kulturowe, językowe i emocjonalne z Macierzą, podkreślała zawsze, że nie mogą one naruszać lojalności obywatelskiej osób polskiego pochodzenia w stosunku do państw ich osiedlenia.

Pkt 213. Należy z całą mocą podkreślić, iż władze polskie nigdy nie stosowały zasady wzajemności wobec mniejszości narodowych zamieszkujących Polskę i nie

uzależniały postępowania wobec nich od postępowania władz krajów sąsiednich wobec mieszkających na ich terytoriach mniejszości polskich. Zdaniem władz RP, zasada wzajemności nie ma racji bytu w stosunku do realizacji praw mniejszości narodowych i praw człowieka przez poszczególne państwa. Osoby należące do mniejszości narodowych, jako pełnoprawni obywatele RP, cieszą się pełnią należnych im w demokratycznym społeczeństwie praw, niezależnie od postępowania władz innych państw. Dlatego też, zasada wzajemności nie jest stosowana przez rząd RP jako argument w rozmowach na temat mniejszości polskich z władzami państw ich zamieszkania. Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP nigdy też nie sugerowało właściwym władzom w Polsce odstąpienia od wspierania tej czy innej mniejszości narodowej, ze względu na trudną sytuację osób polskiej narodowości mieszkających w innym państwie. Działania takie byłyby nielegalne i niezgodne z obowiązującym w Polsce porządkiem prawnym.

Pkt 214. W związku ze stanowiskiem wyrażonym w tym punkcie należy przywołać komentarz do pkt 212.

III.UWAGI KOŃCOWE

Pkt 220. Ponownie należy podkreślić, iż w opinii władz środki przeznaczone obecnie na realizację zadań służących podtrzymaniu i rozwojowi tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych oraz zachowaniu i rozwojowi języka regionalnego pozwalają mniejszościom pielęgnować i rozwijać ich tożsamość i kulturę. W miarę możliwości finansowych organy zajmujące się sprawami mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego zamierzają dążyć do stopniowego zwiększania tych środków. Odnośnie podniesionego zarzutu dotyczącego przeszkód jakie procedury przyznawania dotacji mogą rodzić dla małych organizacji mniejszości narodowych i etnicznych w ubieganiu się o dotacje należy przypomnieć, iż zdecydowana większość organizacji ubiegających się o dotacje, w tym małych organizacji mniejszości narodowych i etnicznych, nie ma obecnie żadnych problemów z właściwym wnioskowaniem o środki i rozliczaniem przyznanych dotacji. Procedury obowiązujące przy przyznawaniu dotacji w trybie art. 18 ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym ogłaszane są corocznie przez Ministra SWiA w *Informacji o szczegółowych zasadach postępowania przy udzielaniu dotacji na realizację zadań mających na celu ochronę, zachowanie i rozwój tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych oraz zachowanie i rozwój języka regionalnego*. Przed ogłoszeniem treść *Informacji* jest konsultowana z Komisją Wspólną Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych i uzyskuje jej akceptację. Reagując na postulaty zgłaszane na forum KWRiMN Minister SWiA wydał w 2008 r. nowe zarządzenie w sprawie zasad postępowania przy udzielaniu dotacji na ochronę, zachowanie i rozwój tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych, zachowanie i rozwój języka regionalnego oraz integrację obywatelską mniejszości romskiej (Dz. Urz. Min. Spraw Wew. i Ad. z 2009 r. Nr 1, poz. 3 z późn zm.) upraszczające zgodnie z postulatami organizacji mniejszości obowiązujące procedury. Ponadto MSWiA przez 3 kolejne lata organizowało bezpłatne szkolenia dla organizacji mniejszości narodowych i etnicznych dotyczące procedur pozyskiwania

i właściwego rozliczania przyznanych środków. Corocznie na stronach internetowych MSWiA publikowane są wszystkie dokumenty dotyczące zasad obowiązujących przy ubieganiu się o dotacje oraz ich rozliczaniu. Dodatkowo MSWiA zamieszcza na swoich stronach instrukcje umożliwiające właściwe wypełnienie wniosków o dotacje. Co istotne celem ułatwienia organizacjom mniejszości narodowych i etnicznych ubiegania się o granty oraz właściwego ich rozliczania Minister przyznaje corocznie na podstawie przepisów art. 18 ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym dotacje podmiotowe przeznaczone na pokrycie kosztów obsługi finansowo księgowej (od 2010 roku również prawnej) organizacji mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym oraz eksploatacji i najmu ich lokali. Co warte odnotowania również w przypadku przyznawanych przez Ministra dotacji na zadania celowe organizacje wnioskujące mogą w ich ramach finansować koszty koordynacji i obsługi finansowo-księgowej projektów.

Pkt 221. W związku ze stanowiskiem wyrażonym w tym punkcie należy raz jeszcze podkreślić, że większa liczba odnotowanych w statystykach wykroczeń o charakterze rasistowskim i antysemickim, które zostały zgłoszone Policji, zarówno przez organizacje pozarządowe, jak i samych poszkodowanych nie jest równoznaczna ze wzrostem liczby tego typu incydentów. Należy bowiem wziąć pod uwagę większą wrażliwość Policji i prokuratury na tego typu zjawiska. Należy ponadto odnotować wzrost świadomości społecznej w zakresie konieczności karania czynów popełnianych z pobudek rasistowskich, jak również czynów zabronionych i możliwości skutecznego egzekwowania praw osób należących do mniejszości narodowych i etnicznych. Poza tym wzrost liczby spraw zgłaszanych do organów ścigania może świadczyć o tym, że wzrasta do nich zaufanie wśród osób należących do mniejszości narodowych i etnicznych. Należy jednak podzielić opinię, iż każdy tego rodzaju przypadek budzi najwyższy sprzeciw i należy go z całą surowością ścigać. Odnośnie poruszonych w tym punkcie kwestii związanych ze zwalczaniem aktów o charakterze rasistowskim, ksenofobicznym i antysemickim mających miejsce w trakcie meczów piłkarskich przywołać należy komentarz do pkt 93.

Pkt 222. Jak już wielokrotnie podkreślano przyjęte w Polsce ustawodawstwo dotyczące mniejszości narodowych i etnicznych oraz codzienna praktyka działających na ich rzecz instytucji i urzędów nie odwołuje się do zasady wzajemności w traktowaniu mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce oraz mniejszości polskiej w krajach sąsiednich. Należy również dodać, iż osoby należące do mniejszość narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym mają pełne prawo prosić o interwencje stosowne instytucje we wszelkich przypadkach łamania na szczeblu lokalnym przysługujących im praw. We wszystkich urzędach wojewódzkich wyznaczone są osoby zajmujące się sprawami mniejszości narodowych i etnicznych (część w randze pełnomocników wojewodów do spraw mniejszości narodowych i etnicznych). Wszelkie tego typu sprawy można również bezpośrednio zgłaszać do Departamentu Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych MSWiA. Można je również zgłosić Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych oraz Komisja Mniejszości Narodowych i Etnicznych Sejmu RP. Odnośnie poruszonych kwestii budynku byłej „Ruskiej Bursy w Gorlicach” oraz budynku byłego „Domu Ludowego” w Przemyśle należy ponownie zauważyć, iż dnia 9 września 2009 r. nieruchomości „Ruskiej Bursy” w Gorlicach została sprzedana Stowarzyszeniu Ruska Bursa (dotychczasowemu użytkownikowi) w drodze bezprzetargowej z zastosowaniem 99 % bonifikaty. Natomiast druga strona sporu o budynek (Zjednoczenie Łemków) zostało wyposażone w alternatywny budynek, zakupiony ze środków Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji. Odnośnie sprawy byłego „Domu Ludowego” jak już wspomniano w komentarzu do pkt 49 i 70 po uchwale Rady Miejskiej w Przemyśle z dnia 3 września 2009 r. sprawa jest bliska pozytywnego rozwiązania.

Pkt 223. W związku ze stanowiskiem wyrażonym w tym punkcie należy przywołać komentarze do pkt 59, 60, 164, 204 i 205, w których przedstawiono działania administracji rządowej na rzecz poprawy sytuacji Romów w Polsce. Należy zapewnić, iż działania zmierzające do integracji społeczności romskiej będą prowadzone również w kolejnych latach.

Pkt 224. Należy ponownie zgodzić się z opinią o zbyt małym udziale osób należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem

regionalnym wśród członków rad programowych mediów publicznych oraz przypomnieć, iż jak wynika z informacji przekazanych przez Krajową Radę Radiofonii i Telewizji, Rada zamierza podjąć starania, aby w przyszłych radach programowych, do których wybory zaplanowano na rok 2010 znaleźli się przedstawiciele środowisk mniejszości narodowych i etnicznych.

Pkt 225. W związku ze stanowiskiem wyrażonym w tym punkcie należy przywołać komentarze do pkt 158 i 159, w których zostały opisane zmiany w zakresie treści nauczania dotyczących historii, kultury i tradycji mniejszości narodowych i etnicznych, jakie zostaną wprowadzone w wyniku przyjęcia nowej podstawy programowej.

Pkt 226. W związku ze stanowiskiem wyrażonym w tym punkcie należy przywołać komentarz do pkt 38, w którym wyjaśniono, iż władze są stale otwarte na dialog dotyczący historii, kultury i tożsamości mieszkańców Śląska. Jednakże odnośnie statusu osób, które w trakcie przeprowadzonego w 2002 roku Narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkań zadeklarowały narodowość śląską należy przypomnieć, że grupa ta nie może być traktowana jako mniejszość narodowa lub etniczna. Nie spełnia bowiem zapisanych w art. 2 ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym warunków wymaganych, aby daną grupę obywateli RP uznać za mniejszość. W ciągu ostatnich 5 lat nie zaszły w tej mierze żadne nowe fakty, które powodowałyby konieczność ponownego rozważania sprawy statusu tej grupy obywateli.

Pkt 227. W związku ze stanowiskiem wyrażonym w tym punkcie należy przywołać komentarz do pkt 174, w którym omówiono sprawę spadku liczby uczniów zainteresowanych kontynuacją nauczania języka mniejszości na poziomie szkoły ponadgimnazjalnej.

Pkt 228. W związku ze stanowiskiem wyrażonym w tym punkcie należy ponownie przypomnieć, iż liczba gmin, które występują o wpisanie do *Rejestru gmin, na których obszarze są używane nazwy w języku mniejszości* lub *Urzędowego Rejestru Gmin, w których używany jest język pomocniczy* zależy od woli władz samorządowych

i lokalnych społeczności. Ze swojej strony administracja rządowa zachęca mniejszości do pełnego korzystania w tym względzie z odpowiednich zapisów ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym. Należy podkreślić, iż w roku 2008 Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji ogłosił otwarty konkurs ofert na realizację zadań służących promowaniu używania przed organami gminy języka mniejszości lub języka regionalnego jako języka pomocniczego oraz używaniu dodatkowych tradycyjnych nazw miejscowości. W ramach konkursu dofinansowano realizację dwóch projektów (wystawa fotograficzna i sympozjum) promujących używanie dodatkowych nazw w językach mniejszości. Odnośnie zakresu używania języka pomocniczego należy zauważyć, iż ani na etapie prac nad ustawą o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym ani w trakcie jej dotychczasowej realizacji przedstawiciele mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym nie zgłaszali potrzeby poszerzenia zakresu stosowania języka pomocniczego na wymienione w tym akapicie organa lub instytucje.

Pkt 229. W odniesieniu do twierdzeń zawartych w tym punkcie należy podkreślić, iż w ocenie władz polskich obecnie przyjęte uregulowania prawne zapewniają środowiskom mniejszości narodowych i etnicznych możliwość ubiegania się o mandaty poselskie na preferencyjnych warunkach. Władze są jednak otwarte na prowadzenie dialogu z przedstawicielami mniejszości narodowych i etnicznych mającego na celu wprowadzenie rozwiązań satysfakcjonujących mniejszość, pozostających jednocześnie w zgodzie z obowiązującym prawem i „duchem demokracji”.